

**Пропонуємо до Першого уроку дібрати
тематичні афоризми, вислови, цитати тощо:**

«Без мови нашої, юначе, й народу нашого нема» (В. Сосюра).

«Люблять батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя» (Сенека).

«Той, хто не любить своєї країни, нічого любити не може» (Д. Байрон).

«Хто не належить вітчизні своїй, той не належить і людству» (В. Белінський).

«Усвідомлена любов до свого народу не поєднується з ненавистю до інших» (Д. Лихачов).

«У дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина» (Л. Костенко).

«В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (Т. Шевченко).

«Дзвін шабель, пісні, походи, воля соколина, тихі зорі, ясні води – моя Україна» (В. Сосюра).

«Любіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її вічно живу і нову, і мову її солов'їну» (В. Сосюра).

«Тобі, Україно моя, і перший мій подих, і подих останній тобі» (В. Еллан).

«Бринить-співає наша мова, чарує, тішить і п'янить» (О. Олесь).

«І возвеличимо на диво і розум наш, і наш язик...» (Т. Шевченко).

«Українська пісня – це бездонна душа українського народу, це його слава» (О. Довженко).

«Українська пісня – це геніальна поетична біографія українського народу» (О. Довженко).

«Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції» (В.О. Сухомлинський).

«Рідна земле, барвистий мій краю, дивна казка зелених дібров...» (Д. Зиткін).

«Моя батьківщина – то прадідів слава, єдина родина, єдина держава» (Ю. Музиченко).

«Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була!» (П. Тичина).

• **Тематичні афоризми, вислови, перлини народної мудрості:**

«Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани» (М. Рильський).

«Рідну країну потрібно не лише любити – її потрібно знати» (М.Рильський).

«Патріотами не народжуються – ними стають у процесі становлення особистості, в процесі виховання і впливу засобів масової інформації на кожну людину. Патріотичні почуття – це сплеск емоцій, які виникають у пориві спільної праці, щоб знайти вихід із безвиході, щоб захистити свою незалежність і волю. Патріотизм – це святе почуття, яке не піддається

осміюванню, яке кличе на подвиг і навіть приводить до самопожертви в ім'я Батьківщини» (О.А.Захаренко).

«Кожному народу судилося грати в історії свою особливу роль, і якщо він забув цю роль, мусить зійти зі сцени: він більше не потрібен. Народ без народності – тіло без душі...» (Ш.О.Амонашвілі).

«Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції» (В.О.Сухомлинський).

«Люблять Батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що вона своя» (Сенека).

«В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (Т. Шевченко).

«Дзвін шабель, пісні, походи, воля соколина, тихі зорі, ясні води – моя Україна» (В.Сосюра).

«Українська пісня – це геніальна поетична біографія українського народу» (О.Довженко).

«Українська пісня – це бездонна душа українського народу, це його слава» (О.Довженко).

«Рідна земле, барвистий мій краю, дивна казка зелених дібров...» (Д.Зиткін).

«Моя батьківщина – прадідів слава, єдина родина, єдина держава» (Ю.Музиченко).

«Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була!» (П.Тичина).

«Забудеш рідний край – твоє коріння всохне» (П. Тичина).

«Вітчизна – це не хтось і десть, Я – теж Вітчизна» (І. Світличний).

«І дим батьківщини солодкий» (Овідій).

«Можеш вибирати друзів і дружину, вибрати не можна тільки Батьківщину» (В.Симоненко).

«Шануй завжди сліди минулого» (латинський вислів).

• **Прислів'я про Україну, Вітчизну, рідну землю, рідний край:**

Нема на світі другої України, немає другого Дніпра.

Україна одному до границь його ланів, а другому від колиски до гробу серед злиднів.

Наша слава – Українська держава.

На чужій стороні Вітчизна удвічі миліша.

Всюди на світі добре, а вдома найкраще.

Людина без Вітчизни як соловей без пісні.

Людина без рідної землі, як соловей без гнізда.

Звідки знати безрідному, що таке любов до Батьківщини?

Вкраїна – мати, за неї треба головою стояти.

Жити – Вітчизні служити.

Без відваги зазнаєш зневаги.

Грудка рідної землі дорожча за золото.

З рідної землі і ворона мила.

Рідна земля – мати, а чужа – мачуха.

Та земля мила, де мати родила.
У чужій сторонці не так світить і сонце.
В чужий край не залітай, щоб крилечка мати.
В чужім краю і солов'ї не цвірінькають.
Де рідний край, там і під ялиною рай.
За рідний край життя віддай.
За рідним краєм і в небі скучно.
За своїм краєм серце болить.
За морем тепліше, та вдома миліше.
За народ і волю віддамо життя і долю.
За рідний край – хоч помирай.
Краще на рідній землі кістками полягти, ніж на чужій слави досягти.
Нема гіршої покути, як у ріднім краю носити пута.
Свій край, як рай, а чужа країна, як домовина.
У ріднім краю, як у раю.
Кожному мила своя сторона.

• **Пісні, які передають від покоління до покоління історичну правду про народ, його стремління і заповіти:**

«Україночка» (слова А. Демиденка, музика Г. Татарченка) у виконанні Оксани Білозір;

народна пісня «Ой на горі женці жнуть»;

«Свіча» (слова Б. Стельмаха, музика М. Скорика) у виконанні Оксани Білозір;

«Священа війна» (слова В. Лебедева-Кумача, музика А. Александрова);

Церковний гімн України «Боже великий, єдиний» (слова О. Кониського, музика М. Лисенка);

«Розкажи про Україну» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника) у виконанні Злати;

народна пісня «Від Кавказу аж до Дону»;

«Що для мене Україна?» (музика і слова О. Яковлева);

«Яничари» (слова М. Довнича, музика О. Керекеші) у виконанні О. Керекеші;

народна пісня «Роде наш красний»;

«В серці маю Україну» (слова В. Матвієнка, музика Є. Пухлянка) у виконанні В. Волощука;

«В тебе віримо ми, Україно» (слова В. Крищенка, музика І. Бобула) у виконанні Іво Бобула;

«Вперед, Україно!» (слова Ю. Романчука, музика В. Буграча) у виконанні В. Буграча;

«День незалежності» (слова В. Мельникова, музика О. Бурміцького) у виконанні Е. Скиданової;

«Для тебе, Україно» (слова Я. Барана, музика Я. Барана);

«Мойй Україні» (слова А. Демиденка, музика І. Бобула) у виконанні Іво Бобула;

«Моя земля» (слова О. Сеньків, музика О. Сеньків) у виконанні О. Сеньків;

«Моя Україна» (Ти шляхом праведним, святим ...) (слова Ю. Рибчинського, музика Ніколо Петраша) у виконанні Наталії Бучинської;

«Моя Україно» (слова А. Житкевича, музика А. Житкевича) у виконанні Ярини Шуст;

«Пам'яті жертв голодоморів» (слова Л. Степаненко, музика А. Шейченка) у виконанні Л. Кваріані;

«Поки ти, Україно, живеш» (слова В. Крищенко, музика Г. Татарченка) у виконанні О. Гаркавого;

«Рідна Україна» (слова Н. Яремчука, музика І. Зінковської) у виконанні Ірини Зінковської;

«Рідний край» (слова В. Крищенко, музика П. Мрежука);

«Україна» (слова А. Демиденка, музика П. Зіброва) у виконанні Павла Зіброва;

«Україно, пам'ятай героїв» (слова В. Крищенко, музика В. Домшинського) у виконанні Павла Мрежука.

Тезаурус

Акт – писаний указ, грамота, постанова державного, суспільного значення.

Президент – глава держави.

Референдум – усенародне опитування шляхом голосування з найважливіших питань державного життя.

Монумент – великий пам'ятник, споруда на честь видатної події, особи.

Країна – визначена територія, що становить єдність з погляду історії, природних умов, населення (спільноти людей, що проживають на цій території) тощо. Інколи вживається як синонім до терміна «держава». У світі існує 193 країни-держави.

Держава – це: 1) сукупність людей, території, на якій вони проживають, та суверенної у межах даної території влади; 2) організація політичної влади, головний інститут політичної системи суспільства, який спрямовує і організовує за допомогою правових норм спільну діяльність людей і соціальних груп, захищає права та інтереси громадян (Юридична енциклопедія)

Інформація довідкового бюро «Цікаво знати, що...»:

❖ Вперше День незалежності України був відзначений у 1991 р., але не 24 серпня, а 16 липня. Річ у тому, що коли 16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про Державний суверенітет України, одночасно була ухвалена постанова про відзначення в цей день свята, яке дістало назву День проголошення незалежності України. Свято Дня незалежності України було призначене на 24 серпня постановою Верховної Ради України від 20 лютого 1992 року.

❖ До цього у ХХ ст. Україна робила кілька спроб утворити власну державу. Тут слід згадати Українську Народну Республіку, утворену відповідно до III Універсалу Української Центральної Ради 20 листопада (7 листопада – за старим стилем) 1917 р., та незалежну Україну, проголошену IV Універсалом 22 січня 1918 р. Варто згадати Західно-Українську Народну Республіку, утворену в листопаді 1918 р. та об'єднану з УНР Актом Злуки 22 січня 1919 р., і невеличку Карпатську Україну, яка, незважаючи на надзвичайно складну ситуацію, зважилася на проголошення 15 березня 1939 р. своєї незалежності та впала під ударами хортистської Угорщини. Треба відзначити також відчайдушну спробу відновлення Організацією Українських Націоналістів Української держави в зайнятому німецькими військами Львові 30 червня 1941 р., придушену окупантами.

❖ Після проголошення незалежності України почався процес визнання її іноземними державами. 2 грудня 1991 року Україну визнали Польща і Канада, 4 грудня – Литва й Латвія, 5 грудня – Росія і Болгарія, 19 грудня – Швеція, 24 грудня – Норвегія, 25 грудня – Сполучені Штати Америки. Усього протягом першого року незалежності Україну визнали 140 держав світу.

❖ Великого Державного герба в Україні не затверджено.

Проект закону «Про великий Державний герб України» пропонує затвердити великий Державний герб України із зображенням на синьому щиті золотого Знака Княжої Держави Володимира Великого (малого Державного герба України); над щитом – відтворення великокняжого вінця і синьо-золотого шатра. По обидва боки від щита зображено щитотримачів: справа – золотого лева, зліва – козака з мушкетом. Під щитом – стрічка, що поєднує національні кольори – синій і жовтий; під стрічкою – золоті колоски пшениці, скріплені кетягом калини.

Як вказується у пояснювальній записці до великого Державного герба України, його автори пропонують обрати згідно з Конституцією основними елементами майбутнього символу країни елементи, що відображають складний історичний шлях розвитку української державності, і відповідають канонам світової геральдики, потребам найновітнішої історії і правовим нормам.

Автори ескіза великого Державного герба України зазначають, що він має стати символом новітньої української держави, який фокусує в собі основні етапи його становлення і багатовікового розвитку, служить втіленням провідної національної ідеї – ідеї соборності українських земель і їх демократичного республіканського ладу.

СТОРІНКАМИ ЖИТТЯ УКРАЇНИ (Виховна бесіда для учнів 3-4 класів)

Мета: розширювати пізнавальні інтереси школярів, сприяти формуванню національної свідомості, виховувати любов до рідного краю, бажання стати гідним громадянином своєї Батьківщини.

Обладнання: «Книга України», мультимедійна дошка, альбоми, фізична карта України.

Хід бесіди

Сьогодні ми поговоримо про наймиліше, найдорожче нашому серцю.

- Хто здогадався про що йтиме мова? (*Мама, школа, Батьківщина*).

- Яке свято нещодавно відзначали в країні? (*24 серпня День незалежності України*)

Так, минуло 20 років від 24 серпня 1991 року, коли в Україні ухвалили Акт проголошення незалежності держави. Ми з вами – її громадяни. Що ж треба для того, щоб бути справжнім громадянином? (*Знати і любити свою Батьківщину*)

- Як люди пізнають світ? (*Читають книги, журнали, подорожують*)

От і ми з вами здійснимо подорож «Книгою України».

Учень. Вишита колоссям і калиною,
Вигойдана співом солов'я,
Звешся величаво – Україною,
Земле зачарована моя.

Перша сторінка – «Конституція»

(*На сторінці записана стаття 1 Конституції*)

- Що таке Конституція? (*Основний закон країни*)

Так, це основний закон країни, який визначає загальні засади, тобто статті пояснюють: яка наша держава, як здійснюється державна влада, які є права та обов'язки громадян.

(*Коллективне читання статті*)

Учень.

Україна

Мамо роду і народу,
подивись, твої сини
вже посіяли Свободу,
вже колосяться лани.
Дозріває, буде віно,
і святої волі час.
Україно, Україно,
ми – для тебе, ти – для нас.
Буде в домі твоя правда,
твій закон і заповіт.
Будеш, Мамо, будеш, Ладю,
поки сонце, поки світ!

(Олесь Лупій)

Друга сторінка – «Державні символи України»

(На сторінці зображення прапора, герба, текст Гімну України)

Символ є умовним позначенням поняття. Отже, герб, прапор, гімн символізують країну.

Здавна різні народи під час воєнних дій використовували певні символи, що мали вказувати місце збору воїнів. Найчастіше такими символами були полотнища різної форми і кольору з певним зображенням або без нього. Називали їх по-різному: стяг, штандарт, корогва, прапор.

В мирні часи прапор є у кожній державній установі, його використовують на урочистостях.

Державний прапор України синьо-жовтого кольору.

- Що означають ці кольори?

(Жовтий колір – колір життя, сонця. Синій – колір неба, води, миру)

Герб – це зображення-символ, який мали рід, місто або держава.

Гербом нашої держави є тризуб. Найдавніші археологічні знахідки тризуба на українських землях датуються I ст. н.е. Очевидно він міг бути символом племені або знаком влади. Зображення тризуба знаходили і на територіях інших держав. Пізніше воно стало з'являтися на монетах, печатках, каменях, цеглинах, зброї, посуді тощо. Відомий цей знак із рукописів.

Державний герб України – золотий тризуб на блакитному тлі.

(Вчитель показує на текст гімну)

Державним Гімном нашої держави є пісня «Ще не вмерла Україна» (слова Павла Чубинського, музика Михайла Вербицького).

У недалекому минулому за її виконання, поширення тексту можна було тяжко поплатитися. Цей вірш був заборонений, не входив до жодних видань. І от наприкінці 1989 року над відновленою могилою П.Чубинського згадана пісня знову зазвучала у рідному краї поета.

Послухаємо пісню у виконанні Олександра Пономарьова. *(Звучить запис)*

Третя сторінка – «Солов'їна мова»

Учениця.

Мово моя

Мово моя!

Веселкова, ясна,

Тепла, як літо,

П'янка, мов весна.

Рясно засіяна

Словом народу,

Лагідна, ніжна

І гарна на вроду.

Мово моя!

Незахищена, мила,

Я тебе щиро навек полюбила!

Серце без тебе мовчить, як могила,
Пісня без тебе, як пташка безкрила!

Мово моя!
На добро процвітай,
Сонцем світи,
Птахом в небі літай,
Смійся ромашками
Білими в полі.
Я ж тобі зичу
Найкращої долі.

(Леся Якимець)

- Яка наступна сторінка? *(Про українську мову)*

Кожен українець повинен знати і любити свою мову. Доки живе мова, доти живе її народ.

Прочитаймо ж вислови відомих людей про мову.

(Діти читають вислови про мову).

Четверта сторінка – «Серце України»

На сторінці – ілюстрації найвідоміших місць Києва, які проєктуються на мультимедійну дошку:

- монумент на честь 10-річчя незалежності,
- пам'ятник Богдану Хмельницькому,
- пам'ятник «Батьківщина-Мати»,
- пам'ятник засновникам Києва та їхній сестрі Либіді,
- Києво-Печерська лавра тощо
- Хто знає назви цих споруд і пам'ятників?
- У якому місті ви їх бачили?

Так, це головне місто України, її столиця – Київ.

Кожен, хто побував у Києві хоч один раз, запам'ятає його на все життя.

А ось як про це місто говорить Наталя Забіла.

(Коллективне читання тексту)

Рідний Київ

(Скорочено)

Київ – дуже велике і гарне місто. Воно стоїть на Дніпрі. На правому березі Дніпра здіймаються високі гори, і от на цих горах колись-то і містився увесь Київ. Тепер місто розкинулося не лише на горах, а й навколо них – на цьому боці і на тому боці Дніпра.

Вулиці тут гористі: вони й підіймаються вгору і спускаються вниз.

Ось подивіться, який Хрещатик, найголовніша вулиця міста. На ньому завжди ніби свято. Багато людей іде по широких тротуарах, по бруківці мчать тролейбуси, автобуси, сила-силенна легкових машин...

А як добре ходити вулицями Києва, особливо навесні, коли квітнуть каштани! Каштанів у Києві найбільше, навіть у гербі Києва зображено квітучу гілку каштана.

У Києві багато чудових парків. Парки, сквери, зелені насадження займають більше половини всієї площі міста.

Наш Київ просто потопає в зелені.

П'ята сторінка – «Україна – це наша родина»

Спільна родина – це творець і зберігач культури, моралі, джерело продовження роду. Мабуть, не випадково наш герб символізує триєдність – людини, родини, нації.

Родина оберігала пам'ять про корені свого роду.

У давнину було обов'язковим поіменно знати свій рід до 7-го коліна.

Сьогодні ви започаткуєте альбом «Пам'ять родоводу». В них ви почнете описувати свій рід, а з часом передасте його наступним поколінням.

Зробімо перший запис.

1 вересня 2011 року.

Я(ПІБ). Мені 9-10 років. Сьогодні я розпочинаю записи у альбомі. Сподіваюсь, мої нащадки продовжуватимуть їх, щоб жила наша родина, щоб жила Україна.

Шоста сторінка – «Стежка до рідної хати»

(Звучить пісня Наталії Май «Хата моя біла хата»)

Саме в хаті народжувалися і помирали, переймалися буденними клопотами. Тут співали колискові, розповідали казки, перекази, легенди, тут діти переймали від старших звичаї, народні ремесла.

Ніколи не забувайте стежки до рідної хати!

Перед нами карта України. «Доїдемо» до нашої домівки з Києва?

(Прокладають картою шлях «Київ – Кіровоград – Долинська – Маловодяне»)

Підсумок бесіди

Наступні сторінки – білі.

- Ви хочете продовжити цю книгу? *(Так)*

- Які сторінки бажаєте створити? (національний одяг, українці за здорову націю, народні символи України, праця кожного звеличує Україну...)

- Які почуття наповнювали вас на уроці? *(Радість, гордість, шана, ніжність)*

Такі почуття можна відчувати лише до того, кого ми любимо. Отже, це говорить про нашу любов до України.

Домашнє завдання

Я впевнена, що кожен з вас любить мріяти. В якій країні ви хотіли б жити? *(Вільній, демократичній, яка піклується про свій народ, квітучій, мальовничій)*

Прошу ваші мрії зобразити вдома у малюнках. Це буде ще одна сторінка нашої книги – «Майбутнє України».

О.П. Мурановська,

вчитель початкових класів

ЛЮБЛЮ ВКРАЇНУ Я СВОЮ: ВОНА НАЙКРАЩА В ЦІЛІМ СВІТІ
(Виховна бесіда для учнів 3-4 класів)

*Бо нива – це моя! Тут я почну зажинок,
Бо кращий урожай не жде мене ніде,
Бо тисяча доріг, мільйон людських
стежинок
Мене на ниву батьківську веде...*

Василь Симоненко

Мета: поглибити знання учнів про Україну, продовжити знайомити учнів з національними символами; формувати національну свідомість, розвивати пізнавальні інтереси учнів, виховувати любов до рідного краю, повагу до її символів, до людей хліборобської праці.

Обладнання: карта України, мультимедійна дошка, слайди (видатні українці, історичні місця Києва), роздатковий матеріал для роботи в групах.

Хід уроку

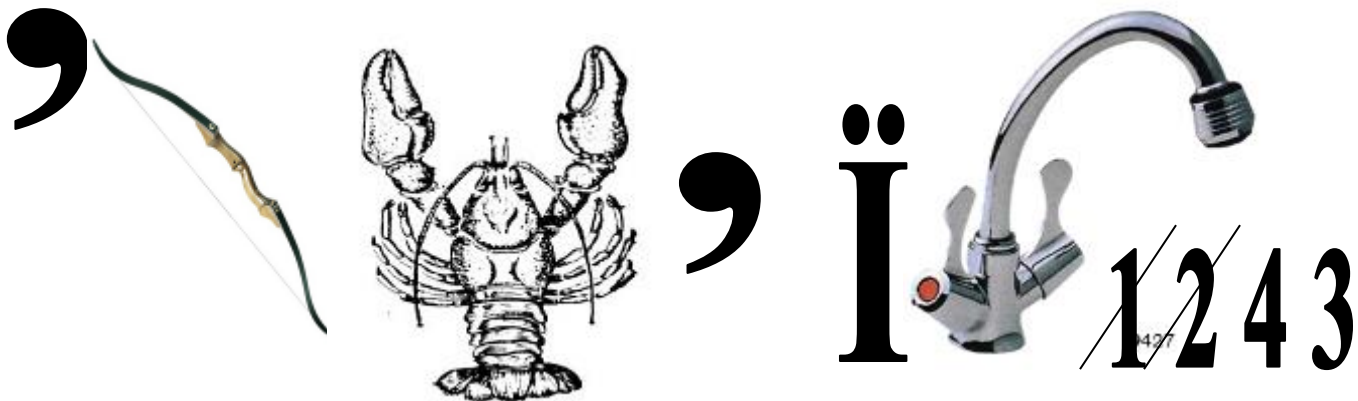
I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми і завдань уроку.

Вчитель. Кожній людині мила своя сторона! Земля, на якій ви народились, є рідною для вас, бо на ній живуть ваші мама і тато, братики і сестрички, бабуся і дідусь – ваш рід, ваша родина. Родина до родини – то народ. А як називається наш народ, представниками якого ви є?

(Вчитель розгортає перед класом малюнок з ребусом).

Спробуйте розгадати ребус. Слово, зашифроване в ньому, підкаже вам, про що ми будемо говорити на першому уроці:

Учні. В ребусі зашифроване слово «Україна».

Вчитель. Що означає слово «Батьківщина»?

- Чим воно близьке вам?

- Що ви бачите, відчуваєте, коли вимовляєте його?

III. Робота над матеріалом уроку.

1.Завдання

- Пригадайте прислів'я, приказки про Батьківщину, рідну землю.

2. Робота в групах

- Складіть за опорними словами прислів'я:

а) На світі, найкраще, всюди, а на Батьківщині, добре.

б) Без Батьківщини, як соловей, людина, без пісні.

- Поясніть зміст прислів'я.

3. Як ви розумієте слова поета?

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину

(В.Симоненко)

4. Робота з картою України

Коли поглянути на карту України, то можна помітити на заході коричневу смугу – то українські Карпати, гори, оспівані Іваном Франком, Юрієм Федьковичем, Михайлом Коцюбинським.

На сході видобувають вугілля, різні руди. Багатий і український степ. Перш за все своїми чорноземами, на яких вирощують щедрі врожаї.

На півдні нашу державу омивають Чорне і Азовське моря. Теплий клімат Криму дозволяє вирощувати цінні сорти винограду. На південному узбережжі півострова чимало здравниць, будинків відпочинку. А погляньте на це синє мереживо на карті! Це – річки!

- Назвіть найбільші ріки України. (*Дніпро, Південний Буг, Дністер, Дунай Прип'ять, Десна, Інгул тощо*)

- Подумайте, звідки виникли назви Лівобережна та Правобережна Україна?

- З чим це пов'язано? (*Дніпро протікає з півночі на південь через всю Україну, ніби поділяє її навпіл, назва походить від берегів ріки*).

- Що ви знаєте про головну річку нашої держави?

- Пригадайте про неї легенди, вірші, пісні.

- Чому українці називають Дніпро Славутичем?

5. Розповідь з елементами бесіди

Вчитель. Кожна держава має своє головне місто. А яке воно в Україні?

- Що ви знаєте про Київ? Чому його називають столицею? (*Відповіді учнів*)

Вчитель. В давнину в головному місті розміщувалася влада, знаходився престол держави. Тому Київ ще звали стольним містом. Від цього і походить слово «столиця».

Демонстрація слайдів пам'ятних місць Києва: історичної Софії Київської, пам'ятника Володимирі, площі Богдана Хмельницького, вулиці Хрещатик та майдану незалежності. (*Діти можуть коментувати показ*)

6. Робота з мультимедійною дошкою

На екрані запитання:

1. Чи впізнаєте ви споруду, що зображена? (Будинок Верховної Ради України)

2. Хто працює в цьому будинку? (Депутати Верховної Ради)

3. Хто такі депутати і чим вони займаються у Верховній Раді? (Це обранці народу, які виробляють закони життя держави)

4. Хто є президентом нашої держави? (В.Ф. Янукович)

5. Який головний закон держави було прийнято Верховною Радою 28 червня 1996 року?) (Конституцію України)

6. Яке свято відзначають громадяни України 24 серпня?

7. Як ви розумієте слово «незалежність»? Кого з борців за незалежність нашої держави можете назвати? (Богдан Хмельницький, Тарас Шевченко, Михайло Грушевський та ін.)

7. Продовження розповіді вчителя з елементами бесіди

Кожна держава має свої головні символи.

- Які державні символи ви знаєте?

- Розгляньте прапор нашої держави. Чому він має жовтий і синій кольори?

Під синім небом України
Золотилися жита,
У чуйнім серці воедино
З'єдналася палітра та.
Бо це дано нам споконвіку –
Від пращурів жива яса –
Душею, що не любить крику,
Єднати землю й небеса

(Вадим Крищенко)

(яса – сигнал, знак)

Вчитель.

- А що таке герб?

Опишіть герб України.

Як ви помітили кольори державного прапора і герба однакові.

Україна – це наша велика Батьківщина. А складається вона з окремих країв, які мають народні назви: Полісся, Волинь, Середня Наддніпрянина, Слобожанщина, Поділля, Карпати, Південь. А чи знаєте, в якому краї ми живемо? (*На півдні*).

Учень.

Де зелені хмари яворів
Зупинили неба синій став,
На стежині сонце я зустрів,
Привітав його і запитав:
всі народи бачив ти з висот,
всі долини і гірські шпилі.
Де ж найбільший на землі народ?
Де найкраще місце на Землі?

Учениця.

Сонце усміхнулося здаля:
Правда, все я бачу з висоти,
Всі народи рівні, а земля

Там найкраща, де вродився ти!

Вчитель. Кожна людина з великою любов'ю згадує місце, де народилася, де пройшло її дитинство. Таке місце ще називають Берегом Дитинства. Тут мама наспівувала першу колискову, вишивала барвисті рушники, висаджувала квіти під вікном. Тут тато збудував хату, в якій завирувало родинне життя. На призьбі вечорами збираються всією сім'єю. І слухаєш – не переслухаєш то бувальщину з татових вуст, то чарівний голос мами, як починає вона співати українську пісню.

- А чи пам'ятаєте ви пісні, які співає ваша мама? Наспівайте їх.

Берег Дитинства є у кожної людини. Що ж це за берег?

Учні. Таке місце називаємо отчим краєм, маленькою Батьківщиною. Це і рідна хата, і журавель над криницею, і золотисте поле, і стежка, яка завжди веде додому.

Вчитель. А де ж ваш дім? Де ви живете?

- Як зветься населений пункт, яка його адреса?

- Чи має село (місто) крім офіційної назви, якусь місцеву назву?

- Звідки походить назва міста?

Отже Берег Дитинства – це найрідніші наші місця.

Споконвіку українці вважають себе хліборобами. Народне прислів'я каже: «Не земля родить, а руки».

До слова запрошується гість – комбайнер (батько дитини)

Гість. Земля завжди була трудною в обробітку. Хоч і мовиться, що життя прожити – не поле перейти. Але коли людина від землі, то вона не може просто пройти тим полем, щоб низько не вклонитися. Не може хлібороб не гадати, що воно скроплене потом і кров'ю попередніх поколінь. Що цю землю колись відвойовували у природи людські руки, орали, угноювали, вирощували хліби, охороняли від нападників, аби дорідна нива колосилась нам і нашим нащадкам...

Вчитель. А як ви розумієте вислів «бережливе ставлення до хліба»?

Учні. Ми знаємо деякі звичаї бережливого ставлення до хліба (*називають правила*).

- Ми повинні шанувати працю людей, які вирощують хліб.

Учні.

Честь і слава хліборобам,
Що живуть в моїм селі.
Хлібороби хліб наш роблять,
Знайте й ви про це, малі

В пору літню, в час осінній,
Навесні й в гарячий час
Косять, жнуть вони і сіють,
Лан орють – у котрий раз!

Хлібороб у ріднім полі
Нам вирощує врожай.

Пшениці шумлять на волі,
Де початок їм, де край?

А їсте ви паляницю,
Калачі смачні їсте,-
Не забудьте уклонитись
Хліборобові за те!

Вчитель.

Є відкриття, яких не вкриє сила.
Нехай минуть віка – тисячоліття.
А жінка та, що перший хліб спекла,
Залишиться безсмертною у світі.
І пам'ятника жінці тій немає,
А я її такою уявляю:
Із добрими ласкавими руками,
Як всі жінки у нашому селі.
Що творять хліб,
Щоденно творять хліб,
І все життя їх пахне колосками.

IV. Підсумок уроку

Бесіда за запитаннями

1. Що ви називаєте великою Батьківщиною, а що таке Берег Дитинства?
2. Які державні свята відзначають українці в червні і в серпні?
3. Як треба ставитися до людей хліборобської праці? Як відноситися до хліба?
4. Хто з ваших товаришів своїми відповідями на уроці вам найбільше сподобався?
5. Кого з них слід відмітити?

Вивчити вірш напам'ять

Пропахлі вітром колоски –
Таке гінке безмежне поле.
І мамин хліб, і ті стежки,
Якими вранці йду до школи.
І перші проліски в гаю,
І щедре сонечко в блакиті,
Люблю Україну я свою:
Вона найкраща в цілім світі!

Т.В.Іщенко,

вчитель початкових класів

Оситнязької ЗШ І-ІІІ ступенів

Новомиргородської райдержадміністрації

УКРАЇНА – МОЯ БАТЬКІВЩИНА *(Заочна подорож для учнів 3-4 класів)*

Мета: ознайомити дітей з Батьківщиною; розвивати пізнавальні інтереси; формувати національну свідомість школярів, виховувати повагу до державних символів, любов до рідного краю, його історичного минулого і сучасного.

Обладнання: на столі – хліб на вишитому рушнику, карти України й області, зображення державних символів.

I. Організаційна частина.

1. Віршоване привітання від дітей (*діти виходять в українських костюмах з хлібом на вишитому рушнику*).

Любі друзі, у наш клас
Завітали гості щирі.
Привітайте в добрий час
Гостей усмішкою й миром.
Ми вам раді, добрі люди,
І вітаєм щиро вас.
Тож запрошуємо щиро
На перший урок до нас.

2. Вітання від вчителя.

У вересні зустрілись знову, друзі,
Радість аж хлюпоче через край.
Скільки нових знань на виднокрузі!
Нам учитись – Боже помагай!
Заглядає в вікна горобина,
Кетягами стукає в шибки:
«Ви навчайтесь, діти, на «відмінно»,
Обминайте хитрі помилки,
Щоб моїм засмаглим стиглим гронам
З сорому ще більш не червоніть.
Ви уважні будьте на уроках,
Гарно і читайте, і пишіть».
Отаке сказала б горобина,
А від себе ще додаю і я:
«Хай щаслива вас чекає днина,
Хай лиш радість принесуть знання!»
1 вересня – День знань, чудове свято,
Тож дозвольте всіх вас привітати.
В нас сьогодні гості – мами й тати.
Час настав, перший урок почати.

II. Оголошення теми і мети уроку.

1. Проблемне завдання.

Якою буде тема нашого уроку, ви дізнаєтесь, коли розгадаєте загадку:
Красивий щедрий рідний край

І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься ... (Україна)

2. Слово вчителя.

Ми сьогодні відбудемо в уявну подорож рідною Батьківщиною. Ви вже багато чого знаєте про неї і тому будете співавторами нашого уроку-подорожі.

– Що означає Україна для кожного із вас? (рідний край, домівка, школа, Батьківщина, держава, земля, ліси, річка, гори...)

Вправа «Асоціативний куш» (діти прикріплюють записані на листочках названі вище слова)

(Додати: Дніпро, Київ, ліси, доброзичливість, природа, гори, дружба, любов...)

III. Основна частина.

1. Перша зупинка (На дошці – карти України й Кіровоградської області).

Вчитель. Все, що ми з вами назвали, об'єднує в собі наша держава. Погляньте на карту України. На ній позначено кордони української землі, де з давніх-давен живе наш народ. Територія, заселена українцями, така велика, що перетнути її пішки із заходу на схід можна аж за 90 днів. Це одна із найбільших країн у Європі.

Учень.

У зелені діброва,
У китицях калина.
Глянь, яка чудова
Наша Україна.
Різні в світі є країни,
Різні люди є на світі,
Різні гори, полонини,
Різні трави, різні квіти ...
Є з усіх одна країна,
Найрідніша нам усім.
То прекрасна Україна –
Нашого народу дім.
Можна все на світі
Вибирати, сину.
Вибрати не можна
Тільки Батьківщину.

2. Друга зупинка – «Символи України» (на дошці або на екрані зображення державної символіки України)

- Які символи нашої держави ви знаєте?
- Що означають кольори на прапорі?

- Що ви можете сказати про герб?
- Коли виконується Гімн України?
- Як поводитись при його виконанні?

3. **Третя зупинка – «Столиця України»** (на дошці чи екрані види Києва, пам'ятні місця, можливий показ відеофільму про Київ)

- Які ви знаєте міста України?
- Яке місто є столицею держави?

Учень.

Наш Київ розіслався
На горах над Дніпром,
Садами завітчався,
Мов дівчина вінком.

(Розповідь учителя про роль Києва у житті держави, його визначні місця. Демонструються фото-, відеоматеріали)

4. **Найрідніший край, де ти живеш** (на дошці або на екрані адміністративні карти України і Кіровоградської області, фото визначних місць Кіровограда, області).

- А яке місто є нашим обласним центром?

Учень.

Моя Кіровоградщина –
Квітуча, степова.
З діда-прадіда спадщина
У серці ожива.
Центральною зветься
Вона ж бо неспроста.
Бо центр України тут міститься – ось так!
Усе тут рідне серцю, все душу звеселя.
Моя Кіровоградщина,
Мій край, моя земля.

(Демонструється карта Кіровоградської області та визначається територія на карті України).

Відповіді на запитання:

- А кого з видатних людей нашої малої батьківщини ви знаєте?
- Що ви знаєте про В.О.Сухомлинського?
 - Які твори В.О.Сухомлинського ви читали?
 - Чого вони вас навчили?

(Розповідь учителя про видатного педагога В.О.Сухомлинського, презентація книжкової виставки «В.О.Сухомлинський – дітям»)

5. **«Гріє душу село, моє рідне село»**

- Як називається наше село?

Учень.

Де трава висока оситняг
У долині річки, на горбах.
Предки оселилися колись

І це місце Оситняжка

нарекли.

- Яку назву має наша річка?

Тече річка невеличка, що Ташликом зветься.

Навкруг неї Оситняжка у долині в'ється.

А по річці є ставочків напевне з десятків,

Є де влітку ловить рибу і відпочивати.

- Що ви ще можете розповісти про своє село? *(Відповіді дітей)*

Мальовниче село Оситняжка,

Одне з найвіддаленіших сіл.

Оточили чебреці, ромашка,

Васильки, волошки, чистотіл.

Пахощі п'янки хвилюють знову,

Спогадів пробуджуючи рій.

Я люблю тебе, життя основу,

Рідний і коханий краю мій!

Село моє, в степу перлина...

За що тебе я так люблю?

Десь тут колише Україна

Народу долю і мою ...

IV. «Ерудити»

1. Робота в парах, групах. Доповнити прислів'я приказки про Батьківщину:

Батьківщина мати ... (умій за неї постояти).

Людина без Вітчизни... (як соловей без пісні).

Добре тому, хто в своєму ... (домі).

Що країна, то ... (родина).

За рідний край ... (життя віддай).

Всюди добре,... (а вдома найкраще).

Кожному мила рідна ... (сторона).

Кожен край має свій ... (звичай).

Рідна земля і в жмені ... (мила).

2. Фотозагадка

(Вчитель демонструє з фотоальбому краєвиди села, споруди, а діти називають даний об'єкт).

V. Підсумок.

- Що сьогодні було для вас цікавим?

- Про що ви вже знали?

- Що дізналися нового?

- Про що бажали б дізнатися?

Учень.

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай.
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай.
Нема без кореня рослини,
А нас, людей, без Батьківщини.

ВЧИМОСЯ БУТИ СПРАВЖНІМИ УКРАЇНЦЯМИ (Тренінг для учнів 5-9 класів)

Мета: формувати активну громадську позицію; поглиблювати знання про Україну як незалежну європейську державу; розвивати прагнення бути свідомими громадянами.

Хід тренінгу

Вступ. Введення.

Учасники сідають в коло.

Вступне слово тренера.

Сьогодні ми з вами поведемо мову про найдорожче серцю кожної людини... А тему нашого тренінгу вам підкажуть рядки Ліни Костенко.

Буває, часом спігну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво, –

Оці степи, це небо, ці ліси,

Усе так гарно, чисто, незрадливо,

Усе, як є – дорога, явори.

Усе моє, все зветься – Україна.

Оголошення теми і мети тренінгу.

Тренер. Наш тренінг «Вчимося бути справжніми українцями» присвячений 20-річчю незалежності України. Україна прагне стати зразком демократії, соціальної справедливості та правових гарантій. Такою її можуть зробити громадяни. То ж якими вони повинні бути, що мають зробити, щоб Україна зайняла належне місце серед найкращих країн Європи? Сьогодні ми визначимо необхідні умови, що сприятимуть розквіту держави.

1. Вправа «Знайомство» (20 хвилин).

Мета: познайомити учасників один з одним, підготувати їх до спільної подальшої роботи.

Обладнання: на ватмані малюнок калини, на якій не вистачає декількох китиць; червоні стікери у формі ягід калини; ручки.

Деякі грона калини незаповнені. Вам потрібно написати на її листочках власне ім'я та свої якості як громадянина і наклеїти на вільну китицю.

(Діти пишуть, клеють, утворюють китиці та коментують: «Я, _____, справжній громадянин своєї держави, тому що...»).

Отже, можемо зробити висновок, що в Україні підростають достойні громадяни, адже їм притаманні такі риси як... *(йде обговорення).*

Ви – запорука майбутнього нашої держави, її оберіг, так як і ця калина. Від вас залежить яким буде майбутнє.

(Тренер пропонує ознайомитися з визначенням терміну «громадянин» за словником).

2. Вправа «Очікування» (10 хвилин).

Мета: допомогти учасникам усвідомити власні очікування від заняття.

Обладнання: ватман, на якому зображене сонце без промінчиків; жовті стікери прямокутної форми.

Учасникам тренінгу пропонується написати та прокоментувати власні очікування від тренінгу на стікерах і прикріпити їх у вигляді промінців.

3. Вправа «Правила» (10 хвилин).

Мета: прийняти правила для продуктивної роботи, що створять сприятливу атмосферу для навчання у групі.

Учасники тренінгу називають правила, які, на їхню думку, потрібні для ефективної роботи тренінгу. Усі пропозиції записуються на ватмані. Кожне правило обговорюється – що воно означає, для чого потрібно.

Учасникам також пропонуються правила роботи в малих групах.

3. Вправа «Держава моєї мрії» (35 хвилин).

Мета: вчити творчо підходити до вирішення завдань.

Обладнання: ватмани, маркери, глянцеві журнали, шматочки тканини, клей, ножиці.

За допомогою цукерок різних кольорів формуються групи (2 групи – 2 кольори, 3 групи – 3 кольори...).

Завдання: створити модель держави, у якій ви б хотіли жити. Можна вигляді колажу, щось домалювати, але головне – довести, що саме ваша модель держави – найкраща (перерахувати переваги своєї країни мрій). У вашій країні може бути своя символіка, закони тощо.

(На вправу відводиться 20 хвилин. Представлення групових моделей - до 5 хвилин).

1. Заключне слово тренера.

*Т.М. Гончаренко, Л.Ф. Пузенко,
вчителі Першотравневої ЗШ І-ІІІ ступенів
Долинської райдержадміністрації*

МОЯ УКРАЇНА – 20 РОКІВ ЯК ВІЛЬНА

(Усний журнал для учнів 5-6 класів)

Мета: поглиблювати уявлення учнів про Батьківщину; розвивати громадянські якості школярів.

Обладнання: карта України; зображення герба, прапора; малюнки, кросворди.

І. Активізація уваги учнів.

Робота над віршем.

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай.
Їм красить все їх рідний край.
Нема без кореня рослини,

А нас , людей, без батьківщини.

II. Оголошення теми.

Сторінка 1. «День народження».

1. Бліц-турнір

- Як називається країна, в якій ми живемо?
- Хто ми? Як зветься народ України?
- Назвіть столицю нашої держави.
- Скільки тобі років? Коли твій день народження?
- А чи може бути день народження у держави? Коли його святкують?

Скільки років нашій країні?

-Україна – європейська держава, назвіть її сусідів.

2. З'ясування поняття «незалежність»

- Доберіть синоніми до слова *вільна*
- Складання асоціативного куща:

Сторінка 2. «Державні символи України».

1. Розгадування кросвордів.

		П					
		Р					
		А					
		П					
		О					
		Р					

1. Національний символ України. Його дарують, ним обмінюються у Великодні свята (*писанка*).

2. Дерево – національний символ України. Оспіване у народних піснях, віршах, воно освячується у церкві перед Великоднем і зберігається у домівках як засіб від злих сил (*верба*).

3. Кущ – символ дівочої вроди, оспіваний в народних піснях (*калина*).

4. Поширене в Україні дерево, з яким в українських народних піснях порівнюють українських дівчат (*тополя*).

5. Чим прикрашають голову українки? (*вінок*).

6. Національний символ України, який матері дарують своїм дітям на щастя, на долю, виряджаючи в далеку дорогу (*рушник*).

		Г					
		Е					
		Р					
		Б					

1. Державний символ України – урочиста пісня, яку виконують стоячи під час свят та урочистих подій (*гімн*).

2. Квітка віночка – символ нескореності, незалежності, непереможності (*деревії*).

3. Квітка віночка – символ ніжності (*ромашка*).

4. Збірка віршів Т.Шевченка (*«Кобзар»*).

2. Розповідь учнів про значення державної символіки.

Поетична хвилинка про державну символіку (*підготовлені учні читають вірші*).

Сторінка 3. «Славетні українці».

- Чому кажуть, що найцінніший скарб держави – це люди?

- Кого із сучасників, відомих людей України ви знаєте?

1. Створення галереї імен видатних українців (*розгадування кросворда «Наша слава»*).

				Н					
				А					
				Ш					
				А					
				С					
				Л					
				А					
				В					
				А					

1. Давній літописець з Печерського монастиря (*Нестор*).

2. Мудра княжна, дружина князя Ігоря, яка першою прийняла християнство (*Ольга*).

3. Кошовий, засновник Запорізької Січі на о.Хортиця, званий Байдою (*Вишневецький*).

4. Київський князь, якого називали Мудрим (*Ярослав*).

5. Гетьман, за часів якого козаки уславились морськими походами, визволяли полонених з невільничих ринків, побували в Цареградї (Сагайдачний).

6. Гетьман, його ім'я Богдан, означає «даний Богом» ... (Хмельницький).

7. Останній кошовий Запорізької Січі – Петро... (Калнишевський).

8. Геніальний поет, художник, філософ – Тарас (означає «бунтівний») (Шевченко).

9. Геніальна поетеса, яка прожила 42 роки, 33 з них – плідно працювала на літературній ниві, взявши з дитинства за правило: «Я була молодого горда. Щоб не плакати – я сміялась» (Леся Українка).

Сторінка 4. «Народ скаже, як зав'яже».

Гра «Закінчи прислів'я»

Рідна сторона – мати рідна, чужа – ... (мачуха)

Тільки в ріднім краї солов'ї ... (співають)

Висновки.

Метод «Прес».

Чому Україна є незалежною, вільною державою?

- «... тому, що ...»

- «..., наприклад, ...»

І.В. Козаченко,

вчитель української мови і літератури
Назарівської ЗШ І-ІІІ ступенів
Кіровоградської райдержадміністрації

ДИВНА УКРАЇНА

(Виховна година для учнів 5 - 6 класів)

Мета: розширити знання учнів про історію становлення незалежності України, державні символи, про відомих земляків; виховувати патріотичні почуття.

Обладнання: карта України, Конституція України, зображення герба, запис Гімну України, портрети відомих українців, зображення найвизначніших природних явищ, роботи дітей, чисті аркуші паперу, олівці.

Учень.

Одна Батьківщина, і двох не буває.

Місця, де родилися, - завжди святі.

Хто рідну оселю свою забуває,

Той долі не знає в житті.

У рідному краї і серце співає,

Лелеки здалека нам весну несуть,

У рідному краї і небо безкрає,

Потоки, потоки, мов струни течуть.

Тут кожна травинка і кожна билінка

Вигойдують мрії на тонких вітрах.
Під вікнами мальви, в саду – материнка,
Оспівані щедро в піснях.

Пам'ятаймо, чії ми сини,
Коли будні на серці чи свято,
Знову бачиться із давнини
Україна – зажурена мати.
І зруйнована бачиться Січ,
Де мій пращур лежить серед поля,
А йому похилилась довіч,
Наша ненька, немов та тополя.

Вчитель. У глибину століть сягає історія нашого народу. Україна виплекала Запорізьку Січ, славетну Києво-Могилянську Академію, виколисала велетнів сили і духу – таких як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Сірко, Григорій Сковорода, Устим Кармелюк, Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський. Цей перелік, можна продовжити й іменами наших сучасників, які примножують славу Батьківщини-красуні.

Ми українці від Тараса,
Мазепи й Сковороди...
Було сліз більше, ніж води.
Нас голодом не раз морили,
І в очі населяли страх.
Та наші мовчазні могили
Куди не глянь – по всіх світах...
Тут українські юнаки
За Україну полягли в страшну годину,
Тут розпинали не Христа
Тут розпинали Україну.
Так їх багато полягло
За честь, за волю, України,
Щоб вільно, радісно жилось
На цій землі онуку й сину.

Вчитель. 24 серпня 1991 року Верховна Рада прийняла Акт проголошення незалежності України. А 1 грудня Акт було підтверджено Всеукраїнським референдумом. Ці історичні кроки визначили волю українського народу, його право на самовизначення, передбачене Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами.

Учень.

Святковий день – двадцять четверте серпня,
Так хочеться усмішок і пісень.
Віднині Україна незалежна.
Запам'ятайте, люди, світлий день!
Здійснилась давня заповітна мрія,

Бажання і надія поколінь.
Це почуття свободи серце гріє
І піднімає думи височінь.
Давайте ж станемо пліч-о-пліч, всі народи,
Щоб славу України відродить.
Щоб дружно жити, в радості і згоді,
Ми України сестри і брати

Учень. Україна – одна з найбільших європейських держав, її площа – 603,7 тис. км². Із заходу на схід вона простягається на 1316 км, а з півночі на південь – на 839 км.

Під рідним небом жайворон співа,
Я радий знати тих пісень слова.
Я слухав, чув: співала та пташина
Одне святеє слово: Україна.
На ріднім полі шепчуть колоски.
Я радий знати тихі їх думки.
Я слухав, чув, як кожна колосина
Шептала тихо слово «Україна».

Учень. Населення України становить близько 46 мільйонів чоловік. Багато українців живуть в інших країнах світу.

У ріднім краю зелен-гай шумить.
Я знати радий, про що він мріє-снить.
Я слухав, чув, як кожна деревина
Шуміла ніжно слово «Україна».

Вчитель. Кожна держава, маючи свою історію, має й свої історичні святині: герб, прапор, гімн. У 20-ій статті Конституції України зазначено: «Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України».

Герб держави символізує мир, творчу працю, спорідненість поколінь. Є близько 40 версій про походження тризуба. З деякими нас познайомлять наші учні (*виступи-проекти учнів*).

Державний Прапор символізує суверенітет. Синій і жовтий кольори стяга – означають чисте, мирне небо та пшеничне поле.

(Звучить Гімн України).

Вчитель. Слова національного гімну «Ще не вмерла Україна» написав в ХІХ столітті відомий український поет Павло Чубинський. А слова на музику поклав видатний композитор Михайло Вербицький.

Учень.

На білому світі є різні країни,
Де ріки, ліси і лани...
Та тільки одна на землі Україна,
А ми її доньки й сини.
Усюди є небо, і зорі скрізь сяють,
І квіти усюди ростуть..
Та тільки одну батьківщину

Ми маєм...її Україною звать.

Вчитель. Україна складається з різних регіонів: Буковина, Волинь, Полісся, Таврія, Донбас...Але найкраще, наймиліше те місце, де ми народилися і вирости. Діти приготували творчі роботи, в яких розповіли про свою маленьку батьківщину. (*Учні знайомлять зі своїми роботами*).

Ігровий блок

Гра «Славетні українці».

На аркуші паперу записані прізвища відомих українців. Завдання: записати їх рід діяльності.

Наприклад: Т.Шевченко (поет), В.Кличко (боксер), М.Гоголь (письменник), С.Крушельницька (співачка), С.Корольов (конструктор), К.Білокур (художниця), М.Приймаченко (художниця), В.Лобановський (футбольний тренер), С.Бубка (спортсмен), М. Амосов (лікар) тощо.

Гра «Най-най...».

Зараз ми дізнаємось про найбільше, найширше, найглибше, найнезвичайніше, чим багатий наш рідний край.

Кожна правильна відповідь – 1 бал.

- Найбільше місто України (Київ).
- Найбільша річка України (Дніпро).
- Найглибше озеро (Світязь на Волині).
- Найбільше озеро (Ялпуг в Одеській області).
- Найбільше море, що омиває Україну (Чорне).
- Найвища гора (Говерла в Карпатах).
- Найстаріше дерево (1300-річний дуб у Рівненській області).
- Найвище дерево (модрина заввишки 54 м в м. Рахові на Закарпатті).
- Найбільша тварина (зубр, маса якого перевищує 1 т, живе в Карпатах).
- Чемпіони з боксу (брати Кличко).
- Чемпіон зі стрибків із жердиною (С. Бубка)
- Найбільший літак («Мрія», АН-255)

Оголошення переможців.

Учень.

Що то, діти, за країна –
Неба синього блакить,
На ланах у серпні жито
Стиглим золотом блищить?

У якій, скажіть, країні
Клімат лагідний, м'який?
Бог відводить буревії,
Негаразди всіх стихій?

Люди мудрі, працьовиті

У країні тій живуть.
На чуже не зазіхають
І свого не віддадуть.

У якій іще країні
Так земля родить охоча?
Наче пісня солов'їна –
Мова ніжна і співоча?

Гори є і полонини,
Є моря, річки, ліси...
Загалом, то є країна
Невимовної краси!

Гордо, голосно, дитино,
Ти назви ім'я країни,
У якій, хвалити Бога,
Народився і живеш.

Їй дочкою є чи сином
І, коли ти підростеш,
Будеш їй творити славу,
Розбудовувать державу.

Отже, зветься ця країна,
Незалежна і єдина –
Наша ненька – Україна!

Література

1. сторія України. Короткий огляд. – Дрогобич, 1992.
2. Конституція України. – К., 1996.
3. Незалежність України: історичні витоки і перспективи. – К., 1997.
4. Степан Рудницький. Чому ми хочемо самостійної України. – К., 1994.
5. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. – К., 1996.

А.Л. Бабенко,
бібліотекар СЗШ I-III ступенів № 32
Кіровоградської міської ради

ЦІКАВІ НАЗВИ МІСТ І СІЛ УКРАЇНИ (Поле чудес для учнів 7-11 класів)

Мета: мотивувати бажання учнів добре знати історію міст і сіл України, стимулювати дітей до дослідницько-краєзнавчої роботи.

Оформлення залу, обладнання: плакат «Цікаві назви міст і сіл України», тематична книжкова виставка «Вивчаємо нашу рідну Україну», карта України, картки з літерами, ігровий барабан, призи для переможців.

Ведучий. Споконвіку люди не були байдужі до назв своїх поселень. Серед назв міст і сіл є багато незрозумілих нам. Ці назви намагаються нині пояснити – так з’являються легенди й перекази. Наприклад, є на Черкащині невеличке місто Золотоноша. Звідки походить ця назва? Одні розповідають, що на дні рік лежать татарські човни, повні золота. Другі кажуть, що Золотоноша була місцем, куди зносилися податки польському магнатові Вишневецькому, а податки він брав золотом. Та найвірогідніше, що річку так назвали за дно, вкрите піщаними наносами, в яких окремі піщинки виблискують, мов золото. Річка дістала назву за властивостями дна, місто – за назвою річки.

А місто Сороки на Дністрі? Це вже його «пристосована» назва, а справжня – Сараки. По-молдавськи «сарака» – бідолоха, сирота, бідняк. Колись це було бідне місто, звідси – і назва його.

У час появи назва кожного міста була мотивованою. Місто Кіровоград раніше називали Єлисаветград. Його виникнення зв’язано з заснуванням у 1754 році фортеці Святої Єлисавети. А 10 січня 1939 року місто стали називати – Кіровоградом. Спочатку Кірово – на честь революціонера-комуніста, потім Кіровоград.

Багато назв з основою «город». У давньоруській мові це слово означало обгороджене поселення. Городок на Львівщині, Городок на Хмельниччині, 49 селищ на Україні з назвою Городище, 11 – з назвою Городок, 2 - з назвою Городенка, 2 – з назвою – Городня та інші.

Є подвійні назви: Білгород-Дністровський (Одеська область), Біла Церква (Київська область), П’ята Рота (Херсонщина) та інші.

Місто Запоріжжя назване так за прикметою («дніпровські пороги»), якої вже немає. Місто Вінниця скоріше всього звалося так, бо тут раніше були винокурні, у яких виготовляли горілку і спирт. Місто Чернівці назвали так, бо раніше тут селився «чорний люд» – ремісники, наймити.

- Чи всім відомо, звідки походить назва столиці нашої держави – *Києва*.
(*Діти розповідають легенду про заснування Києва*).

Багато міст, селищ. Багато і назв. Зараз ми перевіримо, як ви знаєте історію міст і селищ України. Починаємо нашу гру.

Завдання. Це місто розбудувалося (в Донецькій області) навколо станції, яка почала діяти в 1869 році. Назва станції, а пізніше й міста походить, як вважають, від прізвиська поселенців, насамперед, селян-втікачів, яких поміщики називали розбійниками. Це слово турецькою означає «злодій, підла людина». Як називали це місто?

Х	А	Р	Ц	И	З	Б	К
---	---	---	---	---	---	---	---

Завдання. Дехто вважає, що назва цього міста пов’язана з його первісним населенням. Вперше місто згадується у 1085 році, як «місто Великі настири. Населяли його тоді дуліби. Проте інші дослідники, наприклад, І.І.Срезневський, пов’язують назву міста з прикметами місцевості: ріка Стир тут робить коліно, вигин, а це в ті часи звалося і

сьогодні зветься словом, від якого утворилась назва цього міста («лука») Що це за місто?

Л	У	Ц	Ь	К
---	---	---	---	---

Завдання. Багато міст отримали назву від назв річок. Наприклад, місто Полтава вперше згадується в літописі 1174 року під назвою Літава, Олтава (притоки рі^О Ворскли). Місто Суми розташоване на правому березі р. Псол, у гирлі р. Сумки.

Назва річки – слов'янського походження (в сербохорватській мові «хрл», «хрла», «хрло» – швидкий, швидка, швидке) Яке місто назвали за назвою цієї річки?

Х	О	Р	О	Л
---	---	---	---	---

Гра з глядачами

Завдання. Загубилось у віках слово, яке лежить в основі найменування цього міста Житомирської області. Воно вперше згадується у 977 році під назвою Въручий. Припускають, що це слово походить від старослов'янського «вѣртми» – вирувати, кипіти. Назвіть місто, яке походить від цього слова.

О	В	Р	У	Ч
---	---	---	---	---

Музична пауза

Фінальна гра

Завдання. Дивну назву має це місто в Хмельницькій області. В основі слова, від якого походить назва, – корінь, який у мові давніх народів індоєвропейської спільності означав «вода, річка». Це слово нагадує назву річки, але саме місто лежить дуже далеко від неї. Що це за місто? Спочатку воно називалося Дунай-городом.

Д	У	Н	А	Є	В	Ц	І
---	---	---	---	---	---	---	---

Музична пауза

Супергра

Це селище лежить у межиріччі двох приток Ірпеня – Бобриці та ще однієї притоки (річки). Від цієї другої річки і названо селище. Це слово має спільний корінь зі словом, яке має значення «клейкий, в'язкий». Таким, мабуть, було дно цієї річки. Що це за річка? Як називається це селище?

Г	Л	Е	В	А	Х	А
---	---	---	---	---	---	---

(Слово «глеваха» походить від слів «глевкий», «глей, глеюватий». Правда, є ще гіпотеза – назва може походити і від слова «гливий», «сіро-жовтий», «темно-жовтий». Тоді основною прикметою стає колір води).

Література

1. Пам'ятні місця України [Текст]. – К., 1998.

Н.В. Зінченко,

заступник директора школи з
виховної роботи Первозванівської
ЗШ I-III ступенів Кіровоградської
райдержадміністрації

УКРАЇНА – ЦЕ МОЯ КРАЇНА *(Інтелектуальна гра для учнів 6-8 класів)*

Мета: допомогти дітям дізнатися більше про рідну землю, перейнятися повагою до історичного минулого, пізнати красу рідного слова; розвивати вміння працювати в команді.

Обладнання: дошка для запису результатів, квітка з різнокольоровими пелюстками, на яких зі зворотнього боку записані 3 питання (для кожної команди); проектор, екран, комп'ютер, столики і стільці для 3-х команд.

Хід гри

Кожна команда має свій колір одягу: жовтий, зелений, білий з вишивкою.

Лідер 1-ї команди обирає пелюстку квітки, називаючи її колір. Далі називають кольори лідери інших команд.

Ведучий відриває пелюстку і зачитує питання усім трьом командам по черзі та дає хвилину на обдумування. В цей же час питання висвічується на екрані.

Озвучуються відповіді команд. Якщо відповідь правильна, команда отримує 3 бали, якщо команда зверталася до болільників – 2, якщо допомагав учитель-консультант – 1.

Після раунду – музична пауза. Команда, яка першою заспіває куплет пісні, отримує додатково 2 бали.

Гра закінчується оголошенням переможців та нагородженням кращих гравців.

Сива давнина

1. З давніх давен слов'яни обожнювали його, вважали живою, вічно голодною, очищаючою силою. Він був родинним багатством, яке не можна було віддавати з дому, аби не обідніла родина. Через нього служителі язичницького культу тримали зв'язок з богами. Хто він?

2. Давні українці, щоб захистити домашню птицю від хвороб, у курятнику вивішували грубо оброблений камінець у вигляді Перунового молота. Сьогодні його вважають щасливою знахідкою. Як ми називаємо цей камінець?

3. Наші пращури раз на рік пекли ритуальний хліб – корочун – круглий сонцеподібний буханець. Його зберігали до Коляди. Коли його пекли і навіщо?

Жива природа

1. У давні часи було улюбленим деревом бога грому і блискавок Перуна. Наші предки приносили йому жертви у вигляді смачних страв, щоб задобрити суворого поважного бога. Зрубати це дерево можна було тільки з дозволу культових служителів Перуна. Листя цього дерева клали у купіль новонародженим хлопчикам, щоб росли міцними і здоровими. Назвіть це дерево.

2. Вона – одна з найдавніших персонажів слов'янської міфології. За давньою легендою ця віщунка убила свого чоловіка. За це вона була покарана Перуном (ніколи не мати сім'ї). Це символізувало конфлікт переходу від матріархату до патріархату. Ця віщунка пророкує весну, літо, навіть тривалість життя людини. Назвіть її.

3. На цьому дереві листочки у найтихішу погоду шелестять. На це дерево-тотем наші пращури вішали вбиту змію, щоб вона не ожила. У могилу покійника, якого вважали упирем чи вовкулакою, вбивали кіл з цього дерева, щоб покійник не тривожив людей. Що це за дерево?

Рідні простори

1. Якщо виїхати з Зінов'євська і їхати на схід, то можна потрапити до Катеринослава, а переправившись на правий берег річки, дібратися і до Юзівки. А там і до Ворошиловграда недалеко. Як називаються ці великі міста, обласні центри України сьогодні?

2. У Остапа Вишні є такий опис казкової країни: «Сива-сивезна старовина. Жила–була на світі Атлантида, а трішки вбік, праворуч, була казкова країна з назвою Чукрен. Розляглася оця країна від річки Сону до річки Дяну. А посередині була головна вулиця країни з назвою Дмитро. На південному заході тої країни текла ріка Дситро. А на заході країни височіли Кирпаті гори». Назвіть сучасні географічні назви цієї країни і саму країну.

3. Є багато загадкових місць на нашій планеті: Бермуди, де гинуть літаки і кораблі, Тибет з казковою країною щастя під назвою Шамбала. Є 2 географічні загадки і в нашій Кіровоградщині. Назвіть їх.

А у пані мови є скарби чудові

А найцінніші скарби мови – це слова. І наша українська мова надзвичайно багата ними. Завдання:

Складіть зв'язне речення, у якому всі слова починаються з однієї літери.

Захисники України (фотопитання)

1. У середні віки маленьких українців лякали словом «бабай», а малих татарчат, коли вони галасували, батьки попереджали: «Цить він іде!» Про кого з цих людей іде мова?

2. Один з кошових Запорозької Січі, один з найуспішніших керівників Війська Запорозького, перебував на території нашого краю. Про нього в народі говорили: «Як був кошовий Лантух, не було чого класти в лантух, а як прийшов..., то був на столі білий книш».

3. Цього козацького ватажка ви бачите на сторінках підручників, на українській грошовій купюрі і навіть у Кіровограді. Назвіть його подвійне ім'я та прізвище.

Народ скаже, як зав'яже

Складіть прислів'я з частин:

1. До роботи – без охоти, а ... (на танці – хоч увечері, хоч вранці).
2. Доробився: одні рвані штани на мені, а... (сорочок ще менше).
3. Зароблена копійка краща,... (ніж украдений карбованець).
4. За чийм столом сидиш,... (того й пісню співаєш).
5. За стіл добре сісти,... (коли на ньому є що їсти).
6. Як не наївся з миски, ... (з ложки не налижешся).
7. Не тоді коня сідлають, ... (коли на нього сідають).
8. Усю ніч собака на місяць брехав, ... (а місяць того й не знав)
9. Не рівня свиня до коня: ... (ростом маленька, хвостик вузенький і шерсть не така).

Українська кухня

1. У ресторанах Михайла Поплавського варять 50 найменувань цієї української страви. Чому вареник має таку форму? З чим їх не варили на Святий вечір?

2. Чому млинець не квадратний? Коли печуть млинці як обрядову їжу?

3. Їх фарбують, розписують, розмальовують, дряпають і крапають. Роблять це по всій Україні і вживають тільки на найсвітліше весняне свято. Як їх називають? Про яку обрядову їжу йдеться? Що це за свято?

Козацька доба

1. Засновником Запорозької Січі був прославлений канівський староста, якого в народі називали Байдою. Що означає це слово? Яке справжнє прізвище та ім'я Байди?

2. Іван, Степан, Петро та Одарка збираються на Січ. Одарка ніяк не може вирішити, що надіти на голову: хустку чи шапку? Підкажіть їй.

Златослави або «Письменники про письменників»

1. Про кого пише український поет Юрій Клен?

Іти у сніг і вітер, в дощ і хугу
І мудрості вином розвести тугу,
Бо, може, це наш вічний заповіт,
Оці мандрівки дальні і безкраї,
І, може, іншого шляху немає,
Щоб з хаосу душі створити світ.

1. У поезії Н.Клименко пропущене слово – прізвище всесвітньо відомого українського письменника, режисера, кіносценариста. Про кого згадує автор?

На устах радіє колискова.
На руці дитина засина.
І рікою ллється рідна мова
Вічна, мов _____ Десна.

2. Про якого письменника на ім'я Остап пише Максим Рильський
Старого світу мертві душі,
Що залишились де-не-де,
Немов зайці, ховають уші:
Остап з рушницею іде.

О.І. Кругляк,

вчитель географії Рівнянської

ЗШ I-III ступенів №7

Новоукраїнської райдержадміністрації

ЛЮБИ, ШАНУЙ, ОБЕРІГАЙ УСЕ, ЩО ЗВЕТЬСЯ УКРАЇНА *(Гра-подорож для учнів 6-8 класів)*

Мета: доповнити знання учнів про становлення незалежності України, про її природні і духовні багатства, виховувати почуття патріотизму й громадянськості.

Обладнання: карта України, символи, Конституція, Акт проголошення незалежності, вишитий рушник, гілка калини, колоски, барвінок.

*Всім серцем любіть Україну свою,
І вічні ми будемо знею».*

В. Сосюра

Ведучий. Рідний край, рідна земля, Батьківщина, Україна...

Які це прості і разом з тим прекрасні і святі для нас слова. Кожна людина завжди з великою любов'ю і душевним трепетом згадує місце, де народилася, де минуло її дитинство. То маленька батьківщина кожного з нас, де живуть мама, тато, бабуся, брати і сестри. І якщо скласти наші маленькі батьківщини, вийде велика держава – Україна.

Її красою захоплювались поети, художники, композитори.

Ведуча.

Буває, часом сліпну від краси.
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,
Оці степи, це небо, ці ліси,
Усе так гарно, чисто, незрадливо,

Усе як є – дорога, явори,
Усе моє, все зветься – Україна.
(Л.Костенко)

Вчитель. У 2011 році ми відзначаємо 20 років державної незалежності. Сьогодні я пропоную вам уявну подорож і сторінками історії, і стежками нашої країни. Нашу подорож супроводжують екскурсоводи.

1-й екскурсовод. Україна одна з найбільших держав Європи. Її площа – 603,7 тис. км². За європейськими мірками вона належить до великих держав, за світовими – до середніх. Україна за розмірами території є найбільшою країною серед тих, чий кордон повністю лежить у Європі.

У 1923 р. Степан Рудницький, основоположник сучасної української географії, писав: «Українська земля така велика, так вигідно положена, така багата, український народ такий великий, здібний, має такі цінні завдатки в своїй простонародній культурі, що перед цим краєм, перед цим народом відчиняються в будучині величезні можливості».

Столиця України – Київ. Могутньо котить до Чорного моря сиві хвилі найбільша річка України – Дніпро. Буйною зеленню шумлять на його берегах сади, ліси. Безкрайними нивами розливаються жито-пшениця. Щоб перетнути нашу країну із заходу на схід, треба йти півтора місяці, долаючи щодня по 30 км.

1-й учень.

Яка ж красива ти уквітчана весною,
Провіщана ключами журавлів,
Розбуджена бурхливою грозою
І пориванням річок до морів.

2-й учень.

Яка ж красива ти – розгониста степами,
Висока гирлами – аж в синю височінь.
Скрізь явори стоять богатырями
Понад дорогами століть і поколінь.

3-й учень.

Яка ж красива ти, в гостинності одверта
Із успіхом назустріч доброти,
Яка ж ти мужня, сильна і уперта,
Як недруг стане на твоїм путті.

2-й екскурсовод. До незалежності Україна йшла довгим, тяжким і жертвовним шляхом, дорого за неї заплатила.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада проголосила Акт незалежності України.

Вчитель. Якою б ви хотіли бачити Україну у майбутньому і сьогодні?

Учні.

1. Хочу бачити Вкраїну,
Як пісню веселу,
Щоб весняним цвітом квітли
І міста, і села.

2. Хочу бачити Вкраїну
Як криця, міцною,
Щоб обходили всі лиха
Її стороною.

3. Щоб летіла добра слава
За моря і доли,
І тоді така держава
Не помре ніколи!

4. Хочу бачити Вкраїну
В сім'ї вірних друзів,
Щоб у злагоді жили всі
І в міцнім союзі.

(В.Зелінський)

3-й екскурсовод. Україна і світ. Рік 1991-й у житті українського народу – знаменний. 1 грудня 1991 року на Всеукраїнському референдумі громадяни нашої країни підтвердили Акт про незалежність України. У січні 1992 року Україну офіційно визнали незалежною понад 30 держав, а на початок березня – понад 100. Вони почали налагоджувати з Україною дипломатичні відносини. Наша держава стала повноправним членом світового співтовариства.

Україна визнає непорушність встановлених кордонів у Європі, не висуває жодних територіальних претензій і виступає проти таких претензій з боку інших держав.

Нашими сусідами є такі країни: Білорусь, Росія, Польща, Молдова, Угорщина, Румунія, Словаччина. Розвиваються рівноправні міждержавні економічні зв'язки.

На жаль, у нас не все гаразд на сьогоднішній день. І багато громадян України у пошуках кращого життя виїждять в інші країни. Та не всіх там чекають.

Вчитель.

Не падай в журбі на коліна,
Хай доля гірка, як полин,
Земля у нас, синку, єдина,
Нізащо її не покинь.
Хай манять тебе закордони,
Але там мовчать солов'ї,
А ти повертайся до дому,
У батьківські рідні краї.
Земля, як і мати єдина,
І плаче вона, і співа,
Земля це і є Україна,
Вона в серцім кожному жива!

(В.Зелінський)

Вчитель. А тепер відпочинемо, пограємо.

Гра «Українці-патріоти».

Завдання: знайти і з'єднати частини прислів'їв, пояснити їхнє значення.

Земля там найкраща,	там і рай.
Де рідний край –	на своєму корені росте.
Кожна травичка	і в жмені мила.
Рідна земля	як своя сторона.
Людина без вітчизни,	де вродився ти!
Нема в світі кращої,	як соловей без пісні.

Гра «Географічне лото» (знайти відповідники).

Площа України	– 603,7 тис км ²
Столиця України	– Київ
Найвища гора України	– Говерла
Найбільше озеро України	– Світязь
Найбільша річка України	– Дніпро
Гори України	– Карпати, Кримські
Моря України	– Азовське, Чорне
Найбільший півострів України	– Кримський
Найдавніше дерево в Україні	– тис
Рослина – символ Карпат	– едельвейс
Найбільший птах Європи, мешкає в Карпатах	– чорний гриф
Звір – цар тваринного світу Карпат	– бурий ведмідь

Вчитель. Ми щасливі, що народилися на такій чудовій, багатій, мальовничій землі – на Україні. Тут жили наші діди і прадіди, тут живуть наші батьки, тут корінь роду українського, що сягає сивої давнини.

Нема життя без України, бо Україна – це мати, яку не вибирають.

Л.М.Лушнай,

бібліотекар;

Л.В.Левенець,

класний керівник 5 класу

Олександрівської ЗШ І-ІІІ ступенів

Олександрівської

райдержадміністрації

«УКРАЇНО! БАРВІНКОВА МОЯ СТОРОНА»

(Літературно-музична композиція для учнів 7-9 класів)

Мета: навчати учнів любити, поважати свою батьківщину, її історію, символи; виховувати любов до рідного слова, мови, пісні.

Обладнання: комп'ютер, проектор, екран, колоски пшениці, вишиті рушники, символи України, електронна презентація «Україна від народження й до сьогодення».

Звучить голос диктора.

Моя Україна – це жовте колосся,
Це жайвір у полі, це спів солов'я.
Криниця, калина і терпкая м'ята,
Колиска народу твоя і моя.

Моя Україна – це синії ріки,
Моя Україна – це неба блакить,
Живи, Україно, віднині й повіки,
Хай голос твій ніжний по світу летить.

(Звучить пісня «Все то Україна – матінка моя» (слова Г.Войченка, музика В.Усатенка) у виконанні учасників шкільного вокального гуртка (керівник Н.Журило).

Учні танцювального гуртка виконують український хоровод «Величальний» (керівник О.Токаренко).

З останніми акордами виходить дівчина в образі України в супроводі двох хлопців-козаків.

1-й козак.

Пам'ятаймо, чиї ми сини,
Коли будні на серці, чи свято,
Знову бачиться вдалині
Україна, зажурена мати.

2-й козак.

І зруйнована бачиться Січ,
Де мій пращур лежить серед поля,
А йому нахилилась до віч
Україна, немов тополя.

Україна. Я вклоняюсь тобі, мій народе, вам, мої доньки та сини. Я квітую, розправляю свої дужі крила завдяки вам, вашій невтомній праці, вашій безмежній любові та відданості. Всього буває, часом тяжко та разом ми здолаємо усе: скрізь лунатиме українська пісня, свої щедроти подарує земля і, головне, не забувайте, що нам допомагає в цьому Березиня.

(Звучить фрагмент пісні О.Злотника «Березиня». Виходять дівчата в образах Березині, Пісні та Мови).

Березиня. Батьківщина – це не тільки Україна, а й рідна домівка, те місце, де ти народився, де проходять найкращі роки твого життя, це рідний край. Він починається від батьківського порога, стежини, стрункої тополі, з барвінку, від ніжного маминого голосу, чарівної колискової, яка в унісон

звучить зі співом соловейка, від запаху матіоли та м'яти. Це рідне слово, мова солов'їна і пісня ніжна та велична.

Мова.

Мовчала я, бо так хотіли
Перевертні і зрадники народу.
Та вбити мене геть не сміли,
Передавалась я від роду і до роду.

Пісня.

Пішла я від народу і від мови,
Бо пісня – це історія жива.
Із мовою я нації основа
І хай Україна наша вік співа.

Берегиня.

Наша мова і пісня, верба і калина,
Вся земля і родина, пшеничне колосся й хатина,
Це все – обереги наші, українці,
Й Берегинею судилось бути жінці.

(Звучить пісня О.Злотника на слова В.Мельнікова «Батьківський поріг» у виконанні шкільного вокального гуртка школи, керівник Н.Журило.

По закінченні пісні під звуки «Козацького маршу» виходять хлопці-козаки).

3-й козак. Ви чули, чули!

4-й козак. А про що?

3-й козак. Україна знову вільна та незалежна стала!

5-й козак. Та як же про таке не чути! Це ж яка подія, радість.

4-й козак. Як довго наша держава цього прагнула.

5-й козак. Якби ще й документ побачити!

6-й козак. А у мене є. (Дістає папір, згорнутий в сувій, читає)

(На екрані висвітлюються фрагменти прийняття Верховною Радою України Акта незалежності України та його текст).

А К Т П Р О Г О Л О Ш Е Н Н Я Н Е З А Л Е Ж Н О С Т І У К Р А І Н И

Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року,

- продовжуючи тисячолітню традицію державотворення на Україні,
- виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами,

- дійсноючи Декларацію про державний суверенітет України,

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує н е з а л е ж н і с т ь У к р а ї н и та створення самостійної української держави - УКРАЇНИ.

Територія України є неподільною і недоторканною.

Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення.

24 серпня 1991 року

Верховна Рада України

3-й козак. Україну нашу молоду треба привітати.

4-й козак. Будем її величать та пісень співати.

Україночка.

Яка краса! Нарешті пробудилась я від сну!

Я можу вільно дихать і співати,

Ніхто мені не може заважати,

Своїх людей я буду звеличати.

5-й козак. Яка ти гарна, ненько-Україно!

6-й козак. Велична, славна й молода.

Україночка. Допоможіть мені, славні козаченьки, крила розправити та на весь світ заявити про себе.

7-й козак. Ми із задоволенням.

(*Україночка співає пісню «Україночка», слова А.Демиденка, музика Г.Татарченка.*)

1-а дівчина.

Україно, ненько мила!

Найдорожчий в світі край.

Розправляй же, рідна, крила,

Розвивайся, процвітай!

2-а дівчина.

Я люблю свою Вкраїну,

Я люблю свій рідний край.

Луг і річку, і калину,

Соловейка й тихий гай.

(*Виходить Україна із козаками*)

Україна. Такою юною була я зовсім недавно. А вже 20 літ, як народилася на світ вдруге, стала незалежною, самостійною, вільною. Дихати легше, працювати краще, жити вільніше. Непростий шлях випав на нашу долю, та ми змогли разом здолати всі труднощі, побороти всі негаразди. Спасибі тобі, мій народе, за витримку, працю та велике бажання довести всім, хто ми є!

Берегиня. Сини мої і доньки,

Я жива і буду довго жити,

Бо я в вас мати, що одна завжди!

Велика честь на вас лягає відродити

Те, що плекали й пестили віки.

Народе мій, що ти без пам'яті і віри?

Блукання в темряві, в імлі.

Забувши про святе в життєвім вирі.

Чи знайдеш собі щастя на землі.

Мова.

Яскравим світлом віра нам палала
І десять заповідей в душі нам дала,
Та чорна сила храми зруйнувала,
Так перша свічка, як сльоза стекла.

Пісня.

Зневірився народ в свої духовні сили,
Покірний тільки лезові меча,
Що стер з очей стрілецької могили
І друга згасла Пам'яті свіча.

Пам'ять.

Неправда, пам'ять знову відродилась,
Прийшла із поневолення життя,
Щоб свічкою новою запалилась
Душа, зірвавши пута забуття.
В молитвах – всіх героїв пригадаю,
Живим у Бога щедрості просить.
Воскресне дух, я всіх вас закликаю
Людської пам'яті знов свічку запалить.

Україна.

Коли життя знов набирає сили,
В ім'я народу хай вона палає.
За муки, за життя і за могили,
Хай вдячна пам'ять наша звеличає.

(Учні виконують пісню Т. Петриненка «Україно»)

Література

1. Акт проголошення незалежності України // Зоря. – 1991. – 27 серпня.
2. Гоян Я. Сповідь перед матір'ю // Україно, нене моя! Сповідь: поезії, писанки – К.: Веселка, 1993. – С 5-17.

Л.В.Рожкова,

бібліотекар Лісівської ЗШ І-ІІІ ступенів
Олександрівської райдержадміністрації

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СИМВОЛІКА

(Усний журнал для учнів 6-8 класів)

*Все на світі можна вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

Мета: ознайомити учнів з історією символіки України, її сучасними державними символами; виховувати в них повагу до державних символів, національну свідомість.

Обладнання: зображення державних символів України: прапора, герба; виставка зображень гербів міст України, прапорів різних часів, запис гімну «Ще не вмерла Україна», «Пісні про рушник» П.Майбороди на слова А.Малишка.

Бібліотекар. Сьогодні ми здійснимо короткий історичний огляд українських державних символів. Наша зустріч пройде у формі усного журналу, тема якого «Українська національна символіка». Усний журнал має чотири сторінки:

1. «Герб — тризуб».
2. «Національний прапор».
3. «Гімн України».
4. «Народні символи України».

1 сторінка. «Герб — тризуб»

1-й учень. Як свідчать історичні джерела, східні слов'яни використовували символічні знаки: хрест, ромб, квадрат, коло, зірки.

2-й учень. Перша згадка про знаки – у літописах, що належать до X століття. Посли київського князя Ігоря (912—945 рр.) при укладанні договору з візантійцями мали свої печатки, що служили символом їхніх повноважень.

За Київської Русі тризуб стає великокнязівським знаком. Його зображення відоме з печатки князя Володимира.

3-й учень. Тризуб – родовий знак князя Володимира Святого. Тризуб — це умовна геометрична фігура, орнамент, який був закличним знаком княжої династії Рюриковичів. Згодом цей знак карбувався на срібних монетах великого князя Володимира (980–1015 рр.).

4-й учень. Тризуб можна зустріти на цеглі Десятинної церкви, на плитах Успенської церкви у Володимир-Волинському.

Його зображення знайдено також на гербі французької королеви Анни (дочки Ярослава Мудрого).

Після смерті Володимира знаки тризуба ще довгий час зберігалися на монетах великого князя Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха.

5-й учень. Є понад 40 версій про походження тризуба: тризуб як первісне зображення рибальського знака, згодом як символ влади – уособлення трьох природних стихій – повітря, землі і води. Цікаві думки висловив М.Грушевський: «З різних об'яснень я вважаю найбільш вірним те, що це вершок булави, чи як то називають французи «начальницької палиці», знаки Власті старшини. Такі палиці - річ дуже стара, така палиця зустрічається тоді, і коли ще люди не вживали металів...».

6-й учень. У період феодалної роздробленості Русі тризуб поступово витісняється з ужитку. Відзнаку у формі тризуба використовували українські

частини Січових Стрільців. 12 лютого 1918 року тризуб на синьому тлі був схвалений як державний герб УНР. В 20-40-х рр. ХХ ст. символіку із зображенням тризуба використовували різні політичні, релігійні угруповання Західної України. Зараз тризуб є Малим Гербом України.

2 сторінка. «Національні прапори»

1-й учень. Наука вексилологія, що вивчає прапори, засвідчує, що у наших предків рано сформувалось прапорництво. В часи Русі-України на прапорах (стягах) зображувались символи, які показували єднання і владу.

2-й учень. Прапори Русі-України були неодмінним військовим атрибутом і встановлювались на місці збору воїнів. Прапори вважались святинею. Великокняжі прапори знаходилися на самому почесному місці, під охороною дружини. Під час битви біля прапора розгорялась найжорстокіша боротьба, захист прапора був справою честі.

3-й учень. У дохристиянські часи на українських прапорах були зображення богів, стародавні символи. Після прийняття християнства з'явилися нові емблеми – хрести, образи святих, цитати зі Святого Письма.

4-й учень. Синьо-жовте кольорове сполучення – одне із найдавніших серед сучасних національних прапорів і походить воно від герба Галицько-Волинського князівства. Великого розмаху українське прапорництво набуло у гетьмансько-козацьку добу. У козацьких полках були прапори різних кольорів (малиновий, білий, жовтий, синій), а також – різні за формою.

5-й учень. Сині полотнища із золотими хрестами чи іншими знаками поширюються в XVII-XVIII ст. Із занепадом гетьманщини і поділом українських земель між Росією і Австрією зникають українські військові, територіальні та інші прапори. Жовто-сині прапори використовували українські Січові Стрільці. 22 березня 1918 року Центральна Рада в Києві ухвалила Закон про державний прапор УНР.

3 сторінка. «Гімн України»

1-й учень. Слово «гімн» грецького походження Це – урочиста пісня, прийнята як символ державної, національної єдності. Слова національного гімну «Ще не вмерла Україна» написав у 60-х роках XIX ст. відомий український поет, етнограф, фольклорист Павло Чубинський (1839-1884 рр.)

2-й учень. Нелегким був життєвий і науково-творчий шлях Павла Чубинського. Народився він 27 січня 1839 року в Борисполі поблизу Києва. У Петербурзі здобув юридичну освіту. Своє життя пов'язав із вивченням народного побуту, збиранням і дослідженням українського фольклору. В 1862 році П.Чубинського заслали в Архангельськ за «українофільську діяльність». А в 1863 році з далекого заслання він передає вірш «Ще не вмерла Україна».

3-й учень. Вперше ця пісня зазвучала в селі Млини (сьогодні територія Польщі), де жив і працював автор музики до вірша Михайло Вербицький.

За національні гімни вважали також «Заповіт» Т.Шевченка, «Вічний революціонер» І. Франка.

Особливо широко використовувався гімн «Ще не вмерла Україна» за часів УНР та ЗУНР.

4-й учень. Верховна Рада України 19 лютого 1992 року прийняла Постанову про тризуб як герб української держави. Синьо-жовтий прапор став Державним Прапором України 28 січня 1992 року. З 17 серпня 1991 року «Ще не вмерла України» – національний гімн.

(Звучить гімн «Ще не вмерла Україна»)

4 сторінка. «Народні символи України»

Бібліотекар. Пісня, хата, рушник, вишиванка, сорочка, калина, барвінок — все це наші символи.

В українців є свої улюблені рослини-символи. Це – тополя, барвінок, вишня, верба, калина. У народі кажуть: «Без верби і калини нема України, «Високий, як тополя», «Гарна, як калина» тощо.

Рушник – один із народних символів України (Хата без рушника, що родина без дітей», «Рушники на кілочку, хата у віночку»). Він символізує чистоту почуттів, глибину безмежної любові, щедрість і гостинність. Український рушник оздоблений квітами, зірками, птахами. Від сивої давнини і до наших днів рушник – невід’ємна частина нашого побуту. І якою б не була бідною родина, рушники «розквітали» на стінах в оселях.

Без рушників і без пісні не обходиться ні народження дитини, ні одруження, ні побут. Рушник як доля, на ньому люди вишивали своє життя. *(Звучить фоновий запис «Пісня про рушник», на її фоні читачі переглядають виставку «І на тім рушникові...», матеріали до якої надали старожили села, батьки).*

Література

1. Свідерський Ю.Ю., Ладиченко Т.В., Романишен Н.Ю. Історія України: Підручник для 7 кл. [Текст] / Ю.Ю. Свідерський, Т.В. Ладиченко, Н.Ю. Романишен – К.: Грамота, 2007. – 272 с.
2. Власов В.С., Данилевська О.М. Вступ до історії України: Підручник для 5 кл. [Текст] / В.С. Власов, О.М. Данилевська – К. : Генеза, 2005. – 200 с.
3. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України. [Текст] / М. Котляр, С. Кульчицький. – К. : Україна, 1993.– 380 с.
4. Мельник Л.Г., Гуржий О.І. Історія України. Курс лекцій. [Текст] / Л.Г. Мельник, О.І. Гуржий – К. : Либідь, 1991. – 556 с.

Г.І. Савлук,
вчитель географії Суботцівської ЗШ
I-III ступенів Знам'янської районої
ради

Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ (Позакласний захід для учнів 8-9 класів)

Мета: закріпити, поглибити і розширити знання учнів, отримані в курсі шкільної географії України; формувати предметні компетентності школярів; розвивати логічне мислення, кмітливість, вміння працювати в колективі; виховувати зацікавленість до географічної науки.

Обладнання: фото - та відеоматеріали для проведення гри, фізична карта України та політична карта світу, набір овочів, монети зарубіжних країн, картки із завданнями.

Форма: засідання клубу «Юний географ».

Хід заходу

Ведучий. Для кожної людини географічні знання є дуже важливими, бо географія – це не просто наукова галузь, а особлива культура сприйняття навколишнього світу, яка включає як наукові так і художні форми відображення дійсності. Про значення цієї сфери для людства в цілому говорить той факт, що ЮНЕСКО визначило географію як одну з пріоритетних царин знань поряд з математикою, інформатикою і мовою. Ми помандруємо просторами нашої Батьківщини – України.

Правила гри

У грі беруть участь дві команди по 5 учасників у кожній.

Кожна команда обирає собі капітана і назву.

Журі, до складу якого входять учителі школи, стежить за ходом гри і веде підрахунок балів.

Ведучий проводить жеребкування на I тур гри, наступні тури розпочинає команда, у якої менша кількість балів.

Кожна правильна відповідь оцінюється 2 балами.

I тур. Фотовікторина.

Ведучий ставить запитання з використанням фотоматеріалів. Відповідає та команда, яка першою подає сигнал про готовність.

•Є понад 20 різних пояснень цього символу: корона, хрест, якір, лук зі стрілою, шолом, сокира, геометричний орнамент. Що це за символ? (*Тризуб*)

•Яке озеро України називають «Морським оком» за його чисту воду з блакитним відтінком? Вода в озері прохолодна: температура її ніколи не піднімається вище 11 градусів. Навіть на найбільшій глибині (24 м) на дні озера видно дрібні камінці (*озеро Синевир в Карпатах*).

•Гора юрського періоду висотою 577 м. Вона є частиною мінералогічного заповідника. Її назва перекладається як «Чорна гора». Назвіть її (*Карадаг у Кримських горах*).

• Місцеві жителі називають цю територію горами через наявність ущелин, гротів, печер, крутих спусків. Учені тут створили заповідник «Кам'яні могили». Але ця місцевість України і не гори, і не могили. Що ж це за місцевість? (*Приазовська височина. Найвища точка – г. Бельмак - Могила*).

II тур. Географічний лікбез

Складається з III етапів (за кожен етап – один бал)

1. Учасники команд повинні на слух сприйняти і правильно записати географічні назви (*кожен з учасників називає одну літеру з слова*): Бребенескул (*озеро в Карнатах*), Джарилгач (*острів у Чорному морі*).

2. Перекласти слова іншомовного походження.

1-а команда перекладає слова: ландшафт (*краєвид*), Говерла (*у перекладі з румунської означає важкопрохідне підняття*), циклон (*той, що кружляє*).

2-а команда – Сиваш (*гниле море*), клімат (*нахил*), меридіан (*полуденна лінія*).

3. Знайти правильне пояснення слова.

Завдання для 1-ї команди:

- що означає слово «абака» (*сорт банана*);
- назва одного з племен, що проживають на островах Індонезії;
- знаряддя праці австралійців-аборигенів.

Завдання для 2-ї команди:

- що означає слово «цесія»;
- вид морських водоростей, багатих на сполуки магнію і цинку;
- передача суверенітету над певною територією однією державою іншій за угодою між ними.

III тур. Географічні об'єкти

Протягом 1 хвилини розгадати за допомогою підказок капітана якомога більше географічних назв. Перше слово у парі озвучується, а друге потрібно відгадати з пояснень капітана.

1-а команда	2-а команда
Море – Чорне	Море – Азовське
Гори - Карпати	Гори – Кримські
Планета – Венера	Планета – Марс
Низовина – Причорноморська	Низовина – Поліська
Височина – Придніпровська	Височина – Подільська
Річка – Дністер	Річка – Дніпро
Острів – Зміїний	Острів – Довгий
Дослідник – Рудницький	Дослідник – Міклухо-Маклай
Дерево – бук	Дерево – дуб
Тварина – зубр	Тварина – лисиця

IV тур. Географічний бондюель

Перед учасниками гри – виставка овочів. Потрібно за описом знайти овоч та назвати батьківщину його походження.

Завдання для 1-ї команди:

- На Сході цей овоч називали овочем довголіття, а греки – «яблуком божевілля» (*баклажан, Індія*).
- Давньогрецький вчений говорив: «Якщо до цього в тебе всередині була якась хвороба, вона все вилікує, вижене біль з голови і очей та вилікує тебе» (*капуста, середземноморське узбережжя*).
- Це індикатор здоров'я. Якщо після його споживання сеча через короткий час міститиме багато пігментів, то це означає, що імунітет відсутній (*столовий буряк, Межиріччя Тігру і Євфрату*).

Завдання для 2-ї команди:

- Жителі Мексики називали його «тумантла», італійці – «золоті яблука» (*помідор, Америка*).
- Єгиптяни вважали її священною, а римляни приписували їй магічну силу (*цибуля, Центральна Азія*).
- Особливу увагу цьому овочу приділяли римські імператори Август і Тиберій, а медики Давньої Греції відзначали його жарознижувальну дію (*огірок, Індія*).

V тур. Географія мовою цифр

Кожному члену команди даються картки з виразами. Потрібно пояснити, що вони означають.

Завдання для 1-ї команди: 58 м, 2061 м, 1991 р., 0 – 200 м, 15 м².

Завдання для 2-ї команди: 981 км, 1545 м, 515 р., 200 – 500 м, 24 м².

VI тур. «Вірю – не вірю»

Запитання по черзі ставиться кожному учаснику команди. Правильна відповідь оцінюється 1 балом.

- Чи вірите ви, що слово «Карадаг» у перекладі означає «Чорна гора»? (*Так*).
- Чи вірите ви, що найвищі у світі будівлі знаходяться у столиці України – Києві? (*Ні, в столиці Малайзії – місті Куала-Лумпур – є дві вежі, схожі на гігантські ракети, висотою 452 м*).
- Чи вірите ви, що найбільшою твариною в Україні є зубр? (*Так. Він висотою 2 м і важить до 1000 кг*).
- Емблемою Всесвітнього фонду хорони дикої природи є бамбуковий ведмідь панда. (*Так, припускають, що панд залишилось близько 1000 особин, їх занесено до списку зникаючих видів*).
- Азовське море – наймілкіше море світу. (*Так. Його максимальна глибина 15 м*).
- Найдовша річка України – Дністер (*Ні. Дніпро*)

- Морський шлях до Індії відкрив мореплавець Христофор Колумб у 1492 році. (Ні. *Морський шлях до Індії відкрив Васко да Гама у 1497 – 1498 рр.*).

- Слово «вулкан» утворилося від назви середземноморського острова Вулкано. (Так. *Острів названий на честь старогрецького бога вогню Вулкана, оскільки утворився із застиглої лави.*)

- В Україні на висоті 989 м над рівнем моря є озеро, яке називають «Морським оком». (Так. *Це озеро Синевир в Карпатах.*)

- Групу озер (понад 30) на Волині називають Світязьке поозер'я (Ні. *Це Шацькі озера.*)

- Озеро Сиваш, яке знаходиться у західній частині Азовського моря називають Гнилим морем. (Так).

- Найвищий птах України – сірий журавель. (Так)..

- Квітка, яка росте в Україні і найсильніше пахне, – фіалка. (Так)..

- Серед українців не було Нобелівських лауреатів в галузі біології (Ні, *був. Це І.Мечніков.*)

- Висота найвищої вершини України – Говерли – 2261 м. (Ні. *2061 м*)

VII тур. Будемо дружити країнами

Командам роздають по 5 монет різних країн. Через 2 хв. потрібно назвати країну, що випустила монету, столицю і цікаві факти про цю державу. Кожна команда по-черзі представляє по одній монеті.

VIII тур. Географія на замовлення

Цей конкурс розпочинає та команда, яка набрала найбільшу кількість балів. Вона замовляє певну кількість балів (від 1 до 20). Відповідають обидві команди. Якщо відповідь буде правильною, то команда додає до свого рахунку цю кількість балів.

Якщо відповідають правильно обидві команди, бали між ними діляться порівну.

- Ви знаєте, що на території України розташована найдовша в світі гіпсова печера Оптимістична у Тернопільській області. Скільки вже обстежено її підземних лабіринтів? (Понад 165 км, а їх довжина 217 км).

- Наймілкішою морською протокою вважають Керченську протоку. Яка найбільша глибина її судноплавної частини? (15 м, а найменша глибина судноплавної частини – 5м).

- Найбільшою річковою рибою в світі є європейський сом. Якою може бути його довжина? (5 метрів, а маса понад 400 кг).

Підсумки гри. Нагородження переможців.

Література

1. Бромот Т.М Я люблю географію // Географія. – 2010. – № 10.
2. Андрусак Г.В. Я люблю географію // Географія. – 2010. – № 2.

3. Дітчук І.Л. Фізична географія України: Підручник для 8 класу [Текст]
/І.Л. Дітчук. – К., 1999.

Н.Г.Хоменко,
учитель хімії та біології
Федірківської ЗШ І – II ступенів
Світловодської райдержадміністрації

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ ТЕБЕ, УКРАЇНО! (Усний журнал для учнів 6-8 класів)

*Україно! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе.*
В. Симоненко

Мета: ознайомити учнів з основними подіями становлення держави, закріпити знання про державні символи; виховувати почуття патріотизму, національної свідомості; показати здобутки і досягнення України за 20 років незалежності .

Обладнання: прапор, герб, «Акт проголошення незалежності України», вітальні листівки, на яких надрукований гімн України, вишитий український рушник, віночок, кетяги калини, гілочки верби і тополі, жито.

Книжкова виставка «Незалежна моя, Україно!», портретна галерея видатних українців (княгиня Ольга, князі Володимир Великий та Ярослав Мудрий, Б.Хмельницький, М.Грушевський, П.Орлик, Т.Шевченко, М. Амосов, В.Сухомлинський, Л. Каденюк).

Вчитель. Кожен народ має щось своє найдорожче і найсвятіше. Не можна бути справжнім громадянином своєї країни, коли ти не усвідомлюєш свого коріння, коли ти не знаєш історії свого народу. А що значить бути українцем? Це значить пишатися своєю Вітчизною. І нам є чим пишатися.

Ми пишаємося давніми традиціями і мудрістю наших пращурів!

Ми пишаємося багатою культурною спадщиною !

Ми пишаємося красою української природи!

Ми пишаємося видатними українцями, імена яких навечно ввійшли до скарбниці світової історії, науки та культури! (*Вчитель звертає увагу учнів на галерею портретів*).

Учень.

Я єсть народ, якого Правди сила
Ніким звойована ще не була.
Яка біда мене, яка чума косила!-
а сила знову розцвіла.

Щоб жить – ні в кого права не питаюсь.
Щоб жить – я всі кайдани розірву,
Я стверджуюсь , я утверждаюсь,
бо я живу.

(П. Тичина)

З днем народження, Україно! (*Звучить Державний Гімн України*).

Ще не вмерла України
Ні слава, ні воля,
Ще нам, браття-українці,
Усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки,
Як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття,
У своїй сторонці.
Станем, браття, всі за волю,
Від Сяну до Дону,
В ріднім краї панувати
Не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться,
І Дніпро зрадіє.
Що на нашій Україні
Доленька доспіє.
Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

Сторінка 1. Державні символи та атрибути України

Учитель історії.

Україно! Мамо любя!
Чи не те з тобою сталося ?
Чи синів твоїх багато
На степах твоїх зосталося?

Мабуть, ніщо не зітре із пам'яті народу 1991 рік . Це рік народження незалежної України. Як і всі держави світу, наша Україна має свою історію, мову, культуру, національні символи.

Завдання. Заповніть таблицю. Замість крапок запишіть пропущені слова.
(*Робота учнів в парах*).

№	Державні символи та атрибути України	
1	Урочиста пісня. Символ державної єдності. Авторами цієї пісні є поет П.Чубинський та композитор М. Вербицький. Слова цієї пісні вперше були надруковані у 1863 р.

2	Жовто-синій стяг. Золотий колір символізує могутність, силу, багатство, милосердя, справедливість, золоте колосся ниви. Синій колір символізує чесність, вірність, нагадує безкрає ясне небо.
3	Магічний знак, оберіг. У часи Київської Русі зображувався на монетах Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Символ триєдності світу: землі, сонця, неба. Деякі вчені трактують як поєднання трьох священних начал: Божественного, Батьківського, Материнського.
4	Державна (офіційна) визнана законом урядова мова, обов'язкова для державних установ.
5	Національна грошова одиниця.

Сторінка 2. Історія рідного краю

Геродот (одягнений у мантию)

Добрий день, шановні друзі!

Геродот вас всіх вітає.

Хто історію в нас любить,

Добре знає, поважає,

Той зі мною в путь рушає.

Конкурс «Кращі знавці історії України»

(Робота в групах).

Встановіть відповідність між датою та подією:

	Дата		Подія
1	988 р.	а	Вперше в літописах зустрічається назва «Україна»
2	1187 р.	б	Прийняття основного закону України – Конституції
3	16 липня 1990 р.	в	Проведення референдуму. 90 % населення підтримали Акт проголошення незалежності України
4	24 серпня 1991 р.	г	Запровадження християнства в Київській Русі
5	1 грудня 1991р.	д	Прийняття Декларації про державний суверенітет України
6	28 червня 1996 р.	е	Верховна Рада прийняла Акт проголошення незалежності України

Відповіді:

1	2	3	4	5	6
г	а	д	е	в	б

Геродот. Підіб'ємо підсумки проведення конкурсу «Кращі знавці історії України».

Право зачитати АКТ проголошення незалежності України, який був прийнятий Верховною Радою 24 серпня 1991 року, надається капітану групи, яка перемогла.

Сторінка 3. Природа рідного краю. Рослини-символи-обереги рідної землі

Учитель біології. Родючі ґрунти, лагідність пейзажів височин і низовин, мальовничість опуклих схилів, численні нитки-звивини 23 тисяч повноводних річок, срібні поверхні 20 тисяч озер, сприятливий клімат, багатий рослинний і тваринний світ формували спокійний і поступливий характер українців. Волелюбність, гідність, честь, відстоювання права своєї країни на волю та незалежність, відсутність агресії – ось загальнолюдські цінності, які український народ зумів зберегти та пронести через сивину століть поневолення та лихоліть. Особливе місце в історії України займали рослини - символи.

Гра «Рослини–символи»

Умови гри. За допомогою 4 підказок, кожна з яких оцінюється певною кількістю балів, учні повинні визначити рослину, про яку іде мова. Переможе та команда, яка найшвидше дасть відповідь, використовуючи мінімальне число підказок, бо кожна з них знижує шанс до перемоги.

Рослина 1.

1. Поетичний символ дівочої краси, жіночої скромності й чарівності. (4 бали)

2. Плоди цієї рослини вживали в їжу, з неї готували напої, ліки. (3 бали)

3. Букетиками плодів оздоблювали весільний вінок нареченої, прикрашали весільний коровай, клали у першу купіль немовляти, щоб дитина була рум'яною. (2 бали)

4. А ми тую червону

Підіймемо.

А ми нашу славу Україну

Гей-гей розвеселимо! (1 бал)

Відповідь: калина.

Рослина 2.

1. За допомогою цієї рослини люди визначали підземні джерела і місця при копанні криниць. (4 бали)

2. Відваром кори лікували застуду, пропасницю, ревматизм, промивали рани. (3 бали)

3. Цю рослину святити в неділю перед Великоднем. (2 бали)

4. Вставте пропущене слово у прислів'я «Без і калини нема України». (1 бал)

Відповідь: верба.

Рослина 3.

1. Цінний (біологічно) продукт. (4бали)
2. Обсипали молодих під час весілля – на знак багатства. (3бали)
3. Зерном цієї рослини посівали хату: «На щастя на здоров'я, на Новий рік, щоб було краще ніж торік». (2 бали)
4. Це слово спільнокореневе з словом «жити».
На щедрих нивах України колоситься. (1 бал)
Відповідь: жито.

Рослина 4.

1. Настої і відвари цієї рослини цілющі. Нею лікують бронхіт, запалення легень, цингу. Миття голови відваром гілочок, робить волосся блискучим і гарним. (4 бали)
2. Символ дівочої стрункості, краси та вірності. (3 бали)
3. Ця рослина дуже легко приживається і швидко росте. (2 бали)
4. Боже! В молитві до тебе звертаюсь.
Нашу країну храни!
Караюсь, плачу, але не каюсь.
Світлом своїм осіни
Бережи державу на довгії літа,
Щоб були достойні її сини-діти,
Пісні щоб лунали про народ, про волю,
Дівчину-каліну, вербу і... (*тополю*). (1 бал)

Відповідь: тополя.

Сторінка 4. Національні символи українського народу

Учитель трудового навчання. З давніх-давен важливе місце в житті народу займала національна символіка. Здавалося б, прості невибагливі речі, такі як: рушник, вишитий роботящими руками жінки-трудівниці, віночок, сплетений вродливою дівчиною-українкою, святкове намисто, вишита сорочка мали символічне значення. Це були одвічні обереги українського народу.

Конкурси «Обереги українського народу»

Завдання. Визначити, про який обєріг іде мова. (*Робота в групах*)

Конкурс 1. *Проводить конкурс дівчина в українському вбранні зі стрічкою на голові.*

Існує повір'я, що жінки за допомогою цієї прикраси оберігали себе від застуди та «береглись від злої напасті». У неділю, йдучи до церкви в сусіднє село чи до міста, рясно прикрашали себе цим оберегом. У будні дівчата одягали небагато разків цієї прикраси, бо боялися, що вони порвуться і це накличе біду. (*Групи висувають версії*). Відповідь ви знайдете в народній пісні:

Попід гаєм зелененьким дівчина ходила,
Сумна вона, невесела – намисто згубила,
Намистинки потонули, а хустинка плаває,
Ходить дівка попід воду, білі руки ламає.

Конкурс 2. *Цей конкурс проводить дівчина в українському вбранні з віночком на голові.*

Трапилась ця подія в далекому 997 році. Народ повстав, тому що княгиня Дубравка одягла те, що вже ніколи не могла одягати заміжня жінка. Цей оберіг носили лише незаміжні дівчата. Адже було повір'я, що він захищає дівчину від ворогів. Також вірили, що дівчата, прикрашаючи себе квітами, могли володіти чарами і тяжко карати своїх напасників. Кожна квітка мала символічне значення:

Барвінок – символ життя.

Любисток – символ відданості.

Волошки – символ простоти і ніжності.

Калина – символ дівочої краси.

Цвіт вишні та яблуні – символ материнської любові.

Ромашка – символ юності, доброти.

Відповідь ви знайдете в народній пісні:

Заплету віночок,
Заплету шовковий,
На щастя, на долю,
На чорнії брови.
Ой пуцу віночок
На биструю воду.
На щастя, на долю,
На милого вроду.
Та й поплив віночок
Тихо за водою.
На щастя, на долю,
Милому за мною.

Конкурс 3. *Проводить дівчина, одягнена в жіночий український костюм, її голова покрита хусткою.*

Цей оберіг супроводжував людину все життя – від народження до останнього подиху. Він – головний атрибут українського весілля. Його брали з собою в дорогу чумаки, військові та всі, хто надовго залишав рідну домівку. Ним радо зустрічали дорогих гостей, проводжали людину в останню путь, а також використовували його в побуті. Відповідь ви знайдете у поетичних рядках:

Зверніть увагу на рушник,
Його я вишивала.
У ньому диких гусей крик,
Зозуля закувала.
Тут чорнобривці зацвіли,
Запахла рута - м'ята,
Он тихо бджоли загули,
Літають біля хати.

Сторінка 5. «Перевір себе»

Вікторина «Моя країна – Україна»

Завдання. Закінчити думку:

1. Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки (*Батьківщину*)
(В.Симоненко)

Та земля мила, де мати (*народила*)

2. Запашна, співуча, гнучка, милозвучна, сповнена музики і квіткових пахощів, мелодійна, рідна, калинова..... (*українська мова*)

4. Сонце усміхнулося здаля:

Правда, все я бачу з висоти .

Всі народи рівні. А земля

Там найкраща, де (*родився ти!*)
(Д.Павличко)

5. Козацькому роду нема (*переводу*)

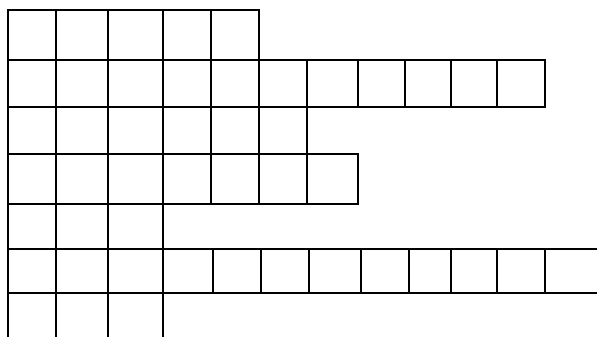
6. Якщо позабудеш стежину до хати,

Яку дитинчам навпростець протоптав ,

І матір, і рід свій , і слово крилате -

То значить чужинцем бездушним ти (*став*)
(Р.Братунь)

Розв'яжіть кросворд

Якщо всі запитання будуть відгадані, ви прочитаєте ключове слово, яке співзвучне темі нашого уроку.

1. Одне з племен, що ввійшли до складу Київської Русі. (*Уличі*)

2. Державний документ, де записані права і обов'язки громадян України. (*Конституція*)

3. Одвічний оберіг українського народу, вишитий символ злагоди, краси. (*Рушник*)

4. Ім'я останнього князя з династії Києвичів. (*Аскольд*)

5. Борщ і каша – ... наша. (*Їжа*)

6. Свобода, воля держави, громади, людини. (*Незалежність*)

7. Державний документ, що набуває чинності з моменту його схвалення. (*Акт*)

Заключне слово вчителя.

Більшість художників малює Україну в образі молодої, вродливої, гордої дівчини, у вишитій білій сорочці та у віночку. Чарівна наша, неповторна, рідна сторона... Послухайте вірш В.Сосюри «Любіть Україну».

Любіть Україну, як сонце любить,
Як вітер, і трави, і води,
В годину щасливу, і в радості мить,
Любіть у годину негоди.
Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її, вічно живу і нову,

І мову її солов'їну.

(Учитель дарує учням вітальну листівку, де надруковані слова пісні «Ой у лузі червона калина» (Слова та мелодія С.Чернецького) Всі присутні її виконують).

Ой, у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну,
Гей! Гей! Розвеселимо!
Гей, у полі ярої пшенички золотий лан,
Розпочали славні козаченьки з ворогами тан!
А ми тую яру пшеничку ізберемо,
А ми нашу славну Україну
Гей! Гей! Розвеселимо!
Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить на всю Україну славних козаків.
А ми тую козацькою славу збережемо,
А ми нашу славну Україну
Гей! Гей! Розвеселимо!

Т.В.Ружанська,

провідний бібліотекар НВК
«Загальноосвітня школа І-ІІІ
ступенів – дошкільний навчальний
заклад» № 3 Помічнянської міської
ради

МОЯ КРАЇНА – НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНА *(Бібліографічний огляд)*

Наше минуле і сьогодення відтворене на сторінках книг.

Читайте! Нехай ваші серця будуть відкриті для всього нового. І як би не змінювався світ, куди б не закинула доля, завжди зберігайте у серці всі ті духовні скарби, які перейшли у спадок від попередніх поколінь. А прочитані книги завжди допоможуть вам донести їх крізь час і простір, крізь терни і привади до майбутніх поколінь.

Лагунова Т.І. та ін. Моя країна – Україна [Текст] / Т.І. Лагунова та ін. – 2-ге. вид., перероб. та допов. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2010. – 207 с. : іл.

Довідкове видання розповідає багато цікавого з історії України з давніх-давен до сьогодення, знайомить з етапами нелегкого шляху українського народу до незалежності. Розкриває духовні та національні традиції українців. Багатий та різноманітний ілюстративний матеріал розкриває життя регіонів.

Книга включає також питання для перевірки своїх знань з історії та культури України.

Чугуєнко М.В. *Моя Україна. Ілюстрована енциклопедія для дітей [Текст] / М.В. Чугуєнко. – Харків : Ранок, 2008. – 128 с. : іл. – («Я пізнаю світ»)*

Енциклопедія розповідає про стародавню землю України, її тисячолітню історію, неповторні душевні якості її талановитого і стійкого народу, прекрасну і самобутню природу, невичерпну багатовікову культурну спадщину українців.

Сокол А.В., Конечна О.М. *Моя країна – Україна: для серед. шк. віку. [Текст] / А.В.Сокол, О.М.Конечна. - Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2004.- 64 с. : іл.*

Книга запрошує читачів у подорож рідною країною. Це літературно-художнє видання, яке приваблює до себе яскравим зовнішнім оформленням, кольоровою суперобкладинкою.

Зі сторінок цієї книги ми дізнаємось про героїчну і водночас гірку історичну долю наших прадідів і батьків. Вони працювали і творили, боронили свою землю і розбудовували державу. Їх поневолювали, морили голодом і вбивали, нівечили їхню історичну пам'ять. Вони вистояли. Зберегли для нас рідний край, його символи, мову і культуру.

Історія України: Атлас-хрестоматія / Упоряд. Д.Ісаєв. – К. : ЗАТ «Інститут передових технологій», 2004.- 40 с. : іл.

Це картографічне видання суттєво доповнює розповідь про історію України. Перш за все, атлас приваблює до себе зовнішнім оформленням: виготовлений з цупкого паперу, має яскраву глянцева обкладинку, ілюстрований цікавими малюнками. Стисло розкриваються історичні події давнього минулого України. Читач знайомиться з такими розділами: «Княжа Русь-Україна», «Козацька доба», «Відродження України».

Електронний атлас для курсу з історії України, 5 клас. - К. : ЗАТ «Інститут передових технологій», 2004.

Електронний атлас для курсу з історії України, 8 клас. - К. : ЗАТ «Інститут передових технологій», 2004.

Ці атласи узгоджені зі шкільною програмою та діючими підручниками. Їх метою є формування історичного світогляду і набуття навичок роботи з історичними картами. Вони мають такі складові: *історичні карти*, що охоплюють певний період з історії України; *тексти* коментують і доповнюють картографічну інформацію, подану у хронологічному порядку з посиланням на ілюстрації; *запитання* за змістом видання дають можливість користувачеві здійснити самоперевірку; *ілюстрації* допомагають створити уявлення про епоху, яка вивчається: історичні портрети, твори мистецтва, архітектура, геральдика, історичні сюжети тощо; *розваги* надають можливість користувачеві самому відтворити карту або малюнок, скласти зображення з фрагментів.

Малик Я., Вол Б., Чуприна В. *Історія української державності [Текст] / Я.Малик, Б.Вол, В.Чуприна. - Львів: Світ, 1995.- 248 с.*

Книга буде цікавою і корисною для учнів старших класів, студентів ВНЗ, викладачів та фахівців. У доступній формі викладеної історичні етапи

творення української державності. Посібник дає вичерпну інформацію про найдавніші державні утворення на території України, формування Київської Русі, становлення Запорозької Січі та причини занепаду козацької держави. Видання відкриває досі незнайомі читачам сторінки становлення української національної ідеї. Розкриває суть національно-визвольного руху і державотворчих процесів у 1917-1918 роках тощо.

У книзі вміщені документи і матеріали, які допоможуть у вивченні історії української державності, а також список літератури для позакласного читання.

Державний Гімн України [Текст]: популярний історичний нарис / Упоряд. М.П.Линник та ін. - К. : Музична Україна, 2006.- 55 с.: іл.

У науково-популярному нарисі розкривається історія створення пісні «Ще не вмерла Україна», яка згодом стала державним гімном України.

Зміст яскраво доповнюють портрети авторів гімну, фотографії перших виконавців та інших історичних діячів, які мали відношення до становлення національного гімну.

Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року: Із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року №2222-IV. Станом на 1 січня 2006 року /Міністерство Юстиції України [Текст]. – К., 2006. – 123 с.

Регламентує права і обов'язки людини як громадянина України та знайомить з правилами поведінки самої держави у стосунках з людиною.

Яковенко Н.М. Нарис з історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. [Текст] : Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів іст. фак-тів вузів, вчителів. – К. : Генеза, 1997. – 312 с.

Нова концепція історії України, викладена у посібнику, розкриває низку проблем: Хто такі руси і яку роль вони відіграли в утворенні Київської держави? Чим стала для народу України Берестейська унія? Яку роль відігравала Польща у спалахові козацьких воїн? Чим була Хмельниччина – становою козацькою революцією, громадянською війною чи війною за національне визволення?

Грицак Я.Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації XI –XX ст. [Текст] : Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів історичних факультетів вузів, вчителів. – К. : Генеза, 1996. – 360 с.

Посібник пропонує нову історію модерної доби, що відображає найсучасніші досягнення української та світової науки. Книга адресована читачам, які цікавляться історією України. Вони знайдуть тут не стільки додаткові відомості про ті факти, події й особистості української історії, про яких згадується у різних підручниках з історії, скільки нове їх тлумачення.

Дорогами і стежками історії України: Зб. худож. творів [Текст] : для мол. та серед. шк. віку / Авт.-упоряд. М.Ф. Слабошпицький. - К. : Школа, 2002.- 224 с. : іл. - (Хрестоматія школяра).

До збірника увійшли найцікавіші й доступні для юного читача народні легенди та перекази, пізнавальні матеріали, художні твори українських письменників.

Ця книга про людей, які складають історичний портрет нації: Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Данило Галицький, Нестор Літописець, Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Григорій Сковорода...

Реснт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії [Текст] / О.П.Реснт, І.А. Коляда. – Харків : Фоліо, 2007. – 415 с. – (Історичне досє).

У книзі подається правдивий і об'єктивний життєпис гетьманів, а також інших найвищих військових керівників українського козацтва.

Костомаров М.І. Богдан Хмельницький: історичний нарис [Текст] / М.І. Костомаров. – К. : Веселка, 1992. – 93 с. : іл. – (Гетьмани України).

Розповідається про Богдана Хмельницького, під проводом якого здійснювалася визвольна війна 1648-1654 років.

Савченко В.А. Павло Скоропадський – останній гетьман України [Текст] / В.А.Савченко. – Харків. : Фоліо, 2008. – 380 с. – (Історичне досє)

Книга присвячена Павлу Скоропадському, останньому гетьману України, діяльність якого пов'язана з бурхливими подіями епохи громадянської війни. Оцінювати його можна і як «лиходія», і як «праведника», але саме цією неоднозначністю він і цікавий.

Сергійчук В.І. Дмитро Вишневецький [Текст] / В.І.Сергійчук. – К. : Україна, 2003. – 192 с. : іл. – (Українські державники).

Книга про легендарного козацького ватажка Дмитра Вишневецького (Байду), засновника Запорозької Січі, що стала наріжним каменем відродження української державності.

Символіка Кіровоградщини. Альбом-каталог / Під заг. ред. В.Кривенка та К.Шляхового. - Кіровоград: Вид-во «Мавік» Преса України, 2002. – 104 с. : іл.

У цьому виданні вперше зроблено спробу подати символіку Кіровоградщини, узагальнивши історичну спадщину герботворення. Головна мета альбому-каталогу – ознайомлення широкого читачького загалу з досвідом створення і запровадження символіки на Кіровоградщині.

Кіровоградщина – перлина степу [Текст] / Керівник проекту С.Негода. – К. : Преса України, 2001. – 48с.: іл

Все, чим пишається наша рідна Кіровоградщина, вміщено у цьому довідковому виданні. Ми маємо можливість ознайомитися з історичним, духовним, культурним надбанням наших земляків.

Шаров І.Ф. 100 видатних імен України [Текст] / І.Ф.Шаров – К. : Вид. дім «Альтернативи», 1999. – 496 с. : іл.

Репрезентує сто славетних імен України, які є духовним надбанням нації. Ця книга задумана як природна відповідь на основоположні питання: Хто ми? Чий ми діти? Куди ми йдемо? Що на нас чекає завтра? Складається зі стислих біографічних викладів, оглядів життєдіяльності.

Довідник найкращих жінок Кіровоградщини [Текст] / Упоряд. Г.А.Коломієць – Кіровоград, 2007. – 80 с.

У довіднику зібрано біографії активних, громадських діячок Кіровоградщини: активних, високоосвічених, перспективних, успішних жінок. *Стражний О.С. Український менталітет: Ілюзії. Міфи. Реальність [Текст] / О.С. Стражний. – К.: Книга, 2008. – 368 с. : іл.*

Книга розширює межі традиційного, шаблонного уявлення про світовідчуття українців, по-своєму відповідає на запитання: Хто такий українець? Чим мешканці України відрізняються від європейців і росіян?

Яреценко А.П. Під чаром рідної землі: Посібник з українознавства [Текст] / А.П. Яреценко . – К. : ТОВ «ШАНС», 2008. – 344 с.

Це книга про наше минуле і сьогодення, про нашу мову і культуру, про важкий і суперечливий шлях державотворення.

Довідник з історії України (А-Я) [Текст] : Посіб. для серед. загальноосвіт. навч. закладів / За заг. ред. І.Підкови, Р.Шуста. - 2-ге вид., доопр.і доповн. - К. : Генеза, 2001. – 1136 с.

У довіднику вміщено понад 3500 статей, зокрема близько 1700 бібліографічних довідок. Значна частина матеріалів присвячена діяльності відомих політичних і державних лідерів, українських митців та інтелектуалів, які діяли в Україні та за її межами, а також біографіям представників української інтелігенції, репресованих у роки тоталітарного режиму.

У довіднику розглядаються проблеми і події, які стосуються різних періодів української історії, однак найбільша увага приділена ХХ століттю.